

PUBLIKATION 2007:3

*Anvisning för bedömning av storleken
på underhållsbidrag till barn*

PUBLIKATION 2007:3

*Anvisning för bedömning av storleken
på underhållsbidrag till barn*

JUSTITIEMINISTERIET
HELSINGFORS 2007

ISSN 1458-6444
ISBN 978-952-466-424-0 (häft.)
ISBN 978-952-466-425-7 (PDF)
Justitieministeriet
Helsingfors

FÖRORD

Föreliggande publikation är en vägledning för att underlätta beräkningen av underhållsbidrag till barn. Vägledningen bygger på ett beslut av regeringens socialpolitiska ministerarbetsgrupp 3.2.2005. Justitieministeriet och social- och hälsovårdsministeriet fick i uppdrag att i samråd ta fram en rekommendation om grunderna för fastställandet av underhållsbidrag.

Justitieministeriet tillsatte en arbetsgrupp för att bereda ärendet. Arbetsgruppens betänkande "Bedömning av storleken för underhållsbidrag för barn" (arbetsgruppsbetänkande 2006:10) blev färdigt 31.5.2006 varefter det blev föremål för en bred remissbehandling. Beslut om hur kommentarerna skulle beaktas fattades i samråd med social- och hälsovårdsministeriet.

Vägledningen innehåller en anvisning om hur underhållsbidrag till barn skall räknas fram samt en motiveringstext. I den allmänna motiveringen redovisas bakgrunden till och syftet med anvisningen samt anvisningens huvudpunkter. I den allmänna motiveringen förklaras också de val som gjordes under arbetets gång. I detaljmotiveringen redovisas, bl.a. genom exempel, hur det är tänkt att de olika punkterna skall tolkas. Till anvisningen hör en blanklätbilaga som är avsedd att underlätta uträknandet av underhållsbidrag enligt anvisningen.

Anvisningen har karaktären av en rekommendation och den har utarbetats med tanke på typiska situationer. Därför ger den nödvändigtvis inte svar på alla tänkbara frågor som gäller speciella situationer. Föräldrar kan hämta mer information om underhållsbidrag hos barnatillsyningsmannen i den egna hemkommunen.

Helsingfors den 31 maj 2007

Kanslichef

Kirsti Rissanen

INNEHÅLL

ALLMÄN MOTIVERING	4
1 Anvisningens bakgrund	4
2 Anvisningens syfte, utgångspunkter och bindande karaktär	4
2.1 Syfte	4
2.2 Utgångspunkter	5
2.3 Underhållsbidraget i förhållande till underhållsstödet	5
2.4 Anvisningens bindande karaktär	6
3 Beräkning av barns behov av underhåll	6
3.1 Utgångspunkter	6
3.2 Allmänna kostnader	7
3.3 Särskilda kostnader	8
3.4 Avdrag	9
4 Beräkning av föräldrarnas underhållsförmåga	9
4.1 Allmänt	9
4.2 Inkomster och förmögenhet samt möjligheter att skaffa inkomster	10
4.3 Avdrag	10
4.4 Barnförhöjning	13
5 Umgängesrätt och underhållsbidrag	13
5.1 Allmänt	13
5.2 Boendekostnader	13
5.3 Resekostnader	14
5.4 Umgängesavdrag	14
6 Uträkning av underhållsbidrag	15
7 Anteckning om grunderna för avtalet	15
8 Ändring av underhållsbidrag	16
DETALJMOTIVERING	17
KAPITEL 1	17
ALLMÄNT	17
1.1 Anvisningens tillämpningsområde	17
1.2 Avtal om underhållsbidrag som avviker från anvisningen	17
1.3 Principer för hur underhållsbidraget räknas fram	18
1.4 Beräkningstidpunkt och kända förändringar	18
1.5 Antecknande av omständigheter som legat till grund för avtalet	21
KAPITEL 2	21
BERÄKNING AV BARNNS BEHOV AV UNDERHÅLL	21
2.1 Utgångspunkter	21
2.2 Allmänna kostnader	21
2.3 Särskilda kostnader	23
2.3.1 Barns andel av boendekostnaderna	23
2.3.2 Utgifter för barndagvård	24
2.3.3 Utgifter för morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever	25
2.3.4 Utbildningskostnader	25
2.3.5 Kostnader för specialintressen	26
2.3.6 Försäkringspremier	27
2.3.7 Särskilda kostnader för hälso- och sjukvård	27

2.3.8 Andra särskilda kostnader.....	28
2.4 Avdrag	28
2.4.1 Barnbidrag	28
2.4.2 Barns förvärvsinkomster.....	29
2.4.3 Barns kapitalinkomster och förmögenhet	29
KAPITEL 3.....	30
BERÄKNING AV FÖRÄLDRARNAS UNDERHÅLLSFÖRMÅGA	30
3.1 Utgångspunkter.....	30
3.2 Föräldrarnas inkomster, inkomstmöjligheter och förmögenhet.....	31
3.2.1 Inkomster	31
3.2.2 Betalningar som inte räknas som inkomst	32
3.2.3 Möjligheter att skaffa inkomster	33
3.2.4 Föräldrars förmögenhet.....	34
3.3 Avdrag	35
3.3.1 Allmänna levnadskostnader.....	35
3.3.2 Boendekostnader.....	36
3.3.3 Särskilda kostnader för hälso- och sjukvård.....	38
3.3.4 Kostnader för användning av egen bil och kostnader för arbetsresor	38
3.3.5 Utgifter för skuldskötsel	40
3.3.6 Föräldrarnas övriga underhållsansvar	40
3.3.7 Resekostnader för umgänge med barn.....	42
3.4 Barnförhöjning.....	43
KAPITEL 4.....	44
UMGÄNGESAVDRAG.....	44
4.1 Utgångspunkter för umgängesavdrag	44
4.2 Umgängesavdragets storlek	45
KAPITEL 5.....	46
UTRÄKNING AV UNDERHÅLLSBIDRAGETS STORLEK.....	46
5.1 Hur underhållsbidraget räknas fram för ett barn.....	46
5.2 Hur underhållsbidraget räknas fram för flera barn	48
5.3 Skälighetsbedömning.....	50
5.4 Anteckning för eventuellt underhållsstöd	51
KAPITEL 6.....	54
ÄNDRING AV UNDERHÅLLSBIDRAG	54
6.1 Ändring av underhållsbidrag på grund av ändrade förhållanden.....	54
ANVISNING FÖR BERÄKNING AV UNDERHÅLLSBIDRAG TILL BARN	55
KAPITEL 1.....	55
ALLMÄNT.....	55
1.1 Anvisningens tillämpningsområde	55
1.2 Avtal om underhållsbidrag som avviker från anvisningen	55
1.3 Principer för hur underhållsbidraget räknas fram.....	55
1.4 Beräkningstidpunkt och kända förändringar.....	56
1.5 Antecknande av omständigheter som legat till grund för avtalet	56
KAPITEL 2.....	56
BERÄKNING AV BARNNS BEHOV AV UNDERHÅLL.....	56
2.1 Utgångspunkter.....	56
2.2 Allmänna kostnader	56

2.3	Särskilda kostnader	57
2.3.1	Barns andel av boendekostnaderna	57
2.3.2	Utgifter för barndagvård	57
2.3.3	Utgifter för morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever	58
2.3.4	Utbildningskostnader	58
2.3.5	Kostnader för specialintressen	58
2.3.6	Försäkringspremier	58
2.3.7	Särskilda kostnader för hälso- och sjukvård	58
2.3.8	Andra särskilda kostnader	59
2.4	Avdrag	59
2.4.1	Barnbidrag	59
2.4.2	Barns förvärvsinkomster	59
2.4.3	Barns kapitalinkomster och förmögenhet	59
KAPITEL 3		60
BERÄKNING AV FÖRÄLDRARNAS UNDERHÅLLSFÖRMÅGA		60
3.1	Utgångspunkter	60
3.2	Föräldrarnas inkomster, inkomstmöjligheter och förmögenhet	60
3.2.1	Inkomster	60
3.2.2	Betalningar som inte räknas som inkomst	61
3.2.3	Möjligheter att skaffa inkomster	61
3.2.4	Föräldrars förmögenhet	61
3.3	Avdrag	62
3.3.1	Allmänna levnadskostnader	62
3.3.2	Boendekostnader	62
3.3.3	Särskilda kostnader för hälso- och sjukvård	63
3.3.4	Kostnader för användning av egen bil och kostnader för arbetsresor	63
3.3.5	Utgifter för skuldskötsel	63
3.3.6	Föräldrarnas övriga underhållsansvar	64
3.3.7	Resekostnader för umgänge med barn	64
3.4	Barnförhöjning	65
KAPITEL 4		65
UMGÅNGESAVDRAK		65
4.1	Utgångspunkter för umgängesavdraget	65
4.2	Umgängesavdragets storlek	65
KAPITEL 5		66
UTRÄKNING AV UNDERHÅLLSBIDRAGETS STORLEK		66
5.1	Hur underhållsbidraget räknas fram för ett barn	66
5.2	Hur underhållsbidraget räknas fram för flera barn	67
5.3	Skälighetsbedömning	67
5.4	Anteckning för eventuellt underhållsstöd	67
KAPITEL 6		68
ÄNDRING AV UNDERHÅLLSBIDRAG		68
6.1	Ändring av underhållsbidrag på grund av ändrade förhållanden	68
BLANKETTER FÖR BERÄKNING AV UNDERHÅLLSBIDRAG TILL BARN		69

ALLMÄN MOTIVERING

1 Anvisningens bakgrund

Bestämmelserna om underhållsbidrag till barn ingår i lagen om underhåll för barn (704/1975). Enligt lagen kan ett underhållsbidrag fastställas antingen genom ett avtal mellan föräldrarna eller i domstol. Det vanliga är att bidraget bestäms genom avtal mellan föräldrarna. Socialnämnden skall fastställa dessa avtal.

De faktorer som påverkar underhållsbidragets storlek beskrivs mycket allmänt i lagen. Det är därför svårt att på förhand göra en korrekt bedömning av bidragssumman, vilket gör det svårare att avtala om bidraget. Kommunerna har olika praxis för hur bidraget skall räknas ut, vilket innebär att bidraget i praktiken påverkas av barnets bostadsort.

Skuldhanteringsarbetsgruppen föreslog i sitt betänkande den 10 juni 2004 en utredning för att granska om det fanns möjligheter att frångå gällande förfarande, där underhållsbidragen bedöms från fall till fall, och övergå till att bestämma bidragen på mer schablonmässiga grunder. Arbetsgruppen uppmärksammade också att alltför stela mekanismer för ändring av ett underhållsbidrag kan detta leda till att de underhållsskyldiga blir skuldsatta i onödan.

Delegationen för rättsskyddsärenden har också tagit upp frågan om underhållsbidrag till barn i sin verksamhetsberättelse 2004. Enligt delegationen är det viktigt att snarast utarbeta regler för socialväsendet om de grundläggande kriterierna för hur underhållsbidrag skall bestämmas. Delegationen föreslog också att man skulle överväga att ta fram smidigare regler för ändring av underhållsbidrag.

Socialpolitiska ministerarbetsgruppen beslutade den 3 februari 2005 om åtgärder till följd av skuldhanteringsarbetsgruppens betänkande. Enligt beslutet skulle en rekommendation om grunderna för beräkning av underhållsbidrag utarbetas av justitieministeriet och social- och hälsovårdsministeriet i samråd.

2 Anvisningens syfte, utgångspunkter och bindande karaktär

2.1 Syfte

Syftet med anvisningen är att förenhetliga de kommunala socialmyndigheternas arbetsrutiner. Enhetligare handläggning eftersträvas i fråga om myndigheternas sätt att vägleda föräldrarna att göra en korrekt beräkning av underhållsbidragets storlek och i fråga om myndigheternas bedömning av om ett avtal som föräldrarna har ingått kan fastställas med stöd av 8 § 2 mom. i lagen om underhållsbidrag för barn. På detta sätt främjas en jämlik, av bostadsorten oberoende behandling av underhållsberättigade barn och underhållsskyldiga föräldrar.

Enhetliga grunder för hur underhållsbidragen skall bestämmas är också ett sätt att förbättra möjligheterna att förutsäga hur avgörandena om underhållsbidrag kommer att se ut. Avsikten är att skapa ett system där föräldrarna själva kan räkna ut den riktiga bidragssumman i just deras fall med hjälp av en allmänt tillgänglig anvisning. Detta främjar möjligheterna att fastställa underhållsbidrag genom avtal.

Syftet med anvisningen är också att förebygga skuldsättningsproblem som uppkommer till följd av alltför stora underhållsbidrag. Meningen är att säkerställa att underhållsbidraget inte överstiger den bidragsskyldiges betalningsförmåga. Det skall också bli möjligt att reagera på ändringar i betalningsförmågan på ett tillräckligt smidigt sätt genom att ändra bidragsbeloppet i förekommande fall.

2.2 Utgångspunkter

Anvisningen utgår från bestämmelserna i lagen om underhåll för barn. Enligt dessa räknas storleken på underhållsbidraget ut på basis av barnets behov av underhåll och föräldrarnas underhållsförmåga. För att kunna garantera enhetlighet och förutsägbarhet när underhållsbidraget bestäms måste lagreglerna preciseras i anvisningen. Denna precisering har gjorts utifrån de principer som lagen tillhandahåller. I arbetet med anvisningen har man också beaktat hur lagen har tolkats i rättspraxis. Anvisningen avser sålunda inte att ändra lagreglerna, utan meningen är att den skall precisera och komplettera tolkningen.

Enligt lagen om underhåll för barn påverkas underhållsbidraget av flera olika omständigheter som i princip skall bedömas enskilt. Därför är det inte möjligt att utifrån lagen skriva en anvisning där bidragsbeloppet framgår direkt t.ex. av en tabell som beaktar endast några faktorer. Om anvisningen är väldigt schematisk finns dessutom risk för att underhållsbidragen kan bli oskäligen i många fall. Det centrala i anvisningen är därför inte att komma med schematiska lösningar utan att i stället klarlägga vilka olika faktorer som det är motiverat att ta hänsyn till när ett underhållsbidrag skall räknas fram, samt att ange hur dessa faktorer skall beaktas och vilken vikt som skall läggas vid varje enskild faktor. Dessutom gör anvisningen det lättare att bestämma bidragets storlek, särskilt eftersom anvisningen anger schablonbelopp som skall användas för att beräkna dels kostnaderna för barnets baskonsumtion, dels föräldrarnas allmänna levnadskostnader. Dessa schablonbelopp har fastställts på basis av konsumtionsundersökningar.

2.3 Underhållsbidraget i förhållande till underhållsstödet

Med stöd av lagen om underhållstrygghet (671/1998) har barn rätt till underhållsstöd av kommunen bl.a. i sådana fall där underhållsskyldigheten har avgjorts genom ett verkställbart avtal eller beslut eller genom en verkställbar dom, men där någon utbetalning av underhållsbidraget inte har fastställts på grund av den underhållsskyldiges bristande försörjningsförmåga. Enligt lagen har barn rätt till underhållsstöd också i sådana fall där underhållsbidraget av nämnda orsak har fastställts till ett mindre belopp än beloppet för fullt underhållsstöd. Det är alltså

av stor indirekt betydelse om det underhållsbidrag som fastställs är större eller mindre än fullt underhållsstöd. I praktiken har det visat sig att den kommunala ekonomin påverkar underhållsbidragens storlek i vissa kommuner. De sociala myndigheterna har inte varit särskilt villiga att fastställa underhållsbidrag som är mindre än underhållsstödet eftersom kommunen då kan bli tvungen att betala underhållsstöd.

När storleken på ett privaträttsligt underhållsbidrag fastställs med stöd av lagen om underhåll för barn saknar det dock betydelse om bidragsbeloppet blir större eller mindre än det underhållsstöd som betalas av allmänna medel. Enligt anvisningen skall denna omständighet följaktligen inte beaktas när underhållsbidraget bestäms. Den kommunala ekonomin skall alltså inte på något sätt påverka bidragets storlek.

2.4 Anvisningens bindande karaktär

Anvisningen är inte bindande eftersom det inte finns något bemyndigande i lag. I juridiskt hänseende är anvisningen en rekommendation. Det är dock viktigt att man följer anvisningen i praktiken i så stor utsträckning som möjligt så att alla underhållsberättigade barn och underhållsskyldiga föräldrar behandlas lika.

Anvisningen tar också uttryckligen upp sådana situationer där det föreslås att de sociala myndigheterna skall fastställa ett avtal om underhållsbidrag som avviker från anvisningen. I ett enskilt fall kan föräldrarna ofta ha godtagbara skäl för att komma överens om ett underhållsbidrag som avviker från den slutsumma som en tillämpning av anvisningen skulle leda till. Anvisningen tar främst upp ”normala” situationer. Principen i anvisningen är att de sociala myndigheterna utan ändringar skall fastställa det avtal som föräldrarna har träffat, men enligt lagen om underhåll för barn är föräldrarnas avtalsfrihet inte obegränsad. Lagen föreskriver att de sociala myndigheterna skall pröva om avtalet är skäligt innan de fastställer avtalet. Prövningen skall ta hänsyn bl.a. till barnets rätt till ett tillräckligt underhåll och till de båda föräldrarnas betalningsförmåga.

Anvisningen är i första hand avsedd för de kommunala socialmyndigheterna, men i princip är den också tillämplig i sådana fall där underhållsbidraget fastställs i domstol. Det är dock klart att anvisningen inte är bindande för domstolarna.

3 Beräkning av barns behov av underhåll

3.1 Utgångspunkter

Enligt 1 § i lagen om underhåll för barn har barn rätt till ett tillräckligt underhåll, vilket innebär att barnets materiella och andliga behov skall tillgodoses enligt barnets utvecklingsnivå. Underhållet omfattar den vård, omsorg och utbildning barnet behöver och kostnaderna för detta. I anvisningen preciseras sättet att beräkna den penningssumma som barnets underhåll kräver.

Enligt anvisningen bör beräkningen utgå från en uppdelning i två kategorier av kostnaderna för ett barns underhåll, dvs. i allmänna och särskilda kostnader. Allmänna kostnader avser den baskonsumtion som gäller alla eller nästan alla barn i en viss åldergrupp. Detta innebär bl.a. mat, kläder och skor samt normal rekreations- och fritidsverksamhet. Enligt anvisningen beräknas de allmänna kostnaderna i regel enligt de belopp som framgår direkt av anvisningen medan de särskilda kostnaderna skall utredas från fall till fall. På detta sätt kombineras strävan efter att få fram ett rättvist resultat som beaktar barnets individuella behov i varje enskilt fall med behovet att göra det enhetligare och lättare att räkna ut underhållsbidraget på basis av kostnaderna för barnets nödvändiga baskonsumtion.

3.2 Allmänna kostnader

Beräkningen av kostnaderna för barns baskonsumtion har huvudsakligen utgått från Statistikcentralens senaste konsumtionsundersökning 2001–2002. Konsumtionsundersökningen mäter konsumtionens faktiska medelnivå i de finska hushållen. De belopp som beräknats utifrån konsumtionsundersökningen har justerats enligt levnadskostnadsindex så att beloppen motsvarar kostnadsnivån 2006.

Enligt konsumtionsundersökningarna har barnets ålder stor betydelse för baskonsumtionens beståndsdelar och för vad den kostar. Enligt anvisningen bestäms de allmänna kostnaderna av barnets åldersgrupp, för att beräkningen av underhållsbidragets storlek skall basera sig på barnets faktiska behov. Indelningen i åldersgrupper utgår från barnets olika livsskedan. Den första åldersgruppen omfattar barn under skolåldern, den andra gruppen gäller barn i grundskolans lågstadium och den tredje gruppen äldre barn. Enligt anvisningen anses de allmänna kostnaderna vara 250 euro/månad för barn i åldern 0–6 år, 290 euro/månad för barn i åldern 7–12 år och 390 euro/månad för 13–17 år gamla barn. Dessa summor kan enligt forskningsdata i stort sett anses motsvara finländska barns baskonsumtion i snitt.

I flerbarnsfamiljer är den summa som används för baskonsumtion ofta lägre per barn än vad som är fallet i enbarnsfamiljer. Till en del kan detta bero på s.k. stordriftsfördel där inbesparingar kan uppstå t.ex. i utgifterna för kläder och idrottsredskap som barnen ärver av varandra. Under arbetet med anvisningen övervägde man att i de allmänna kostnaderna beakta alternativet med stordriftsfördel. Av konsumtionsundersökningen framgår det dock att stordriftsfördelen har relativt liten betydelse i praktiken. Det är dessutom inte möjligt att utifrån konsumtionsundersökningen bedöma om de lägre kostnaderna per barn i flerbarnsfamiljer faktiskt beror på stordriftsfördel eller på att föräldrarnas inkomster inte räcker till att hålla samma konsumtionsnivå för flera barn som för bara ett barn. Av erfarenhet vet man också att stordriftsfördelen i praktiken beror på många olika faktorer. Av betydelse är bl.a. syskonens kön (samma eller olika) och åldersskillnad. Om man skall försöka beakta stordriftsfördelen på ett korrekt sätt behövs en betydligt mer komplicerad anvisning. Dessutom visar konsumtionsundersökningarna inte på ett tillförlitligt sätt hur stordriftsfördelen borde beaktas i olika situationer. Det har

därför inte ansetts möjligt att genomföra ett alternativ där de allmänna kostnaderna för ett barns underhåll beräknas enligt antalet barn i samma hushåll.

Enligt 2 § 2 mom. i lagen om underhåll för barn skall bedömningen av föräldrarnas underhållsansvar också beakta bl.a. sådana omständigheter som innebär att barnets underhåll inte medför kostnader för föräldrarna eller att dessa kostnader är ringa. Enligt förarbetena avses med detta bl.a. sådana fall där barnet är placerat i avgiftsfri anstaltsvård (RP 90/1974 rd, s. 49/I). Om de faktiska kostnaderna för ett barn av någon särskild anledning är väsentligt lägre än anvisningens schablonbelopp för allmänna kostnader, beaktas alltså de faktiska kostnaderna.

3.3 Särskilda kostnader

Barns andel av boendekostnaderna. Boendekostnaderna utgör en betydande del av de finländska hushållens totala utgifter. Boendekostnaderna är vanligen beroende av familjens storlek. En förälder som bor tillsammans med ett barn (boförälder) har därför i regel större boendekostnader eftersom han eller hon måste ha en bostad med tillräcklig plats för barnet. Det är motiverat att också ett barns andel av boföräldrarnas boendekostnader beaktas som kostnader för barnet för att beräkningen av underhållsbidraget skall resultera i en så rättvis fördelning av föräldrarnas underhållsansvar som möjligt.

Det är svårt att göra en individuell bedömning och att förutse resultatet av bedömningen av ett barns andel av boföräldrarnas boendekostnader. Därför har man i anvisningen stannat för en schablonlösning enligt vilken barnets andel av boendekostnaderna bestäms som en procentandel av boföräldrarnas boendekostnader. Procentandelarna har räknats fram med hjälp av konsumtionsenheter. Metoden används i konsumtionsundersökningarna och enligt den anses ett hushålls medelkonsumtion vara schablonmässigt fördelad mellan hushållets vuxna och barn. Hur barnets umgängesrätt med föräldern som barnet inte bor hos påverkar den föräldrarnas boendekostnader kommenteras nedan i under rubrik 5.2.

Andra särskilda kostnader. Andra särskilda kostnader för barn beaktas från fall till fall. Andra särskilda kostnader är bl.a. dagvårdsavgifter och kostnader för morgon- och eftermiddagsaktiviteter för skolbarn, utbildningskostnader, kostnader för särskilda fritidsaktiviteter, försäkringspremier, särskilda utgifter för hälso- och sjukvård och andra jämförbara kostnader. De individuella variationerna är här så stora att de faktiska kostnaderna måste utredas från fall till fall för att ett korrekt underhållsbidrag skall kunna tas fram. Kostnaderna behöver dock inte alltid beaktas till faktiska belopp. Det är viktigt att också pröva bl.a. kostnadernas skälighet och att ta hänsyn till om föräldrarna tillsammans har kommit överens om den omständighet som ger upphov till kostnaderna.

3.4 Avdrag

Barnbidrag. Enligt anvisningen avdras barnbidraget, som betalas till boföräldern, från kostnaderna för barnets underhåll. Detta är motiverat eftersom barnbidraget enligt 1 § i barnbidragslagen (796/1992) betalas uttryckligen för barnets underhåll. Enligt anvisningen avdras däremot inte ensamförsörjartillägget enligt 7 § 3 mom. i barnbidragslagen. Däremot beaktas tillägget som inkomst för boföräldern. Det är motiverat att hantera ensamförsörjartillägget på detta sätt när underhållsbidraget räknas ut, eftersom ensamförsörjartillägget har tillkommit för att kompensera att ensamförsörjaravdraget slopades i kommunalbeskattningen (RP 75/1993 rd). Tillägget skall alltså kompensera den minskning av nettoinkomsten som följde av att ensamförsörjaravdraget slopades.

Om en förälder har rätt till barnbidrag för fler än ett barn skall, enligt anvisningen, från varje barns behov av underhåll avdras ett belopp som utgör medelvärdet av alla de barnbidrag som betalas ut till föräldern. Det är motiverat att räkna ut avdraget på detta sätt eftersom barnbidragets storlek är helt beroende av antalet barn som föräldern har rätt att få barnbidrag för. Om avdragets storlek inte utjämnas, uppstår det på helt slumpmässiga grunder märkbara skillnader i nettobeloppen för barnens underhåll.

Barns inkomster och förmögenhet. Enligt 2 § 2 mom. i lagen om underhåll för barn skall också bl.a. ett barns förmåga och möjligheter att självt svara för sitt underhåll beaktas vid bedömningen av omfattningen av föräldrarnas underhållsansvar. Enligt anvisningen skall därför avdrag göras från kostnaderna för barnets underhåll, om barnet har förvärvs- och kapitalinkomster och betydande förmögenhet.

Enligt anvisningen avdras dock inte ett barns tillfälliga eller ringa förvärvsinkomster från kostnaderna för barnets underhåll. Sådana inkomster har nämligen i vilket fall som helst bara en liten inverkan på underhållsbidragets slutsumma. Dessutom kan det anses skäligt att ett barn som förvärvsarbetar inte skall behöva använda sina tillfälliga eller små inkomster för sitt eget underhåll.

I sådana fall där ett barn har regelbundna förvärvsinkomster som inte är ”större än ringa” eller om barnet har betydande förmögenhet skall från kostnaderna för barnets underhåll avdras en viss del av inkomsterna eller förmögenheten enligt prövning. Här får den som tillämpar anvisningen en omfattande prövningsrätt. Det är fråga om en relativt sällsynt och mångfacetterad situation som det är svårt och oändamålsenligt att reglera i detalj.

4 Beräkning av föräldrarnas underhållsförmåga

4.1 Allmänt

Enligt 2 § 1 mom. i lagen om underhåll för barn skall vid bedömningen av föräldrarnas underhållsförmåga beaktas deras ålder, arbetsförmåga och möjligheter att förvärvsarbete, deras disponibla tillgångar och deras övriga på lag grundade un-

derhållsansvar. I anvisningen preciseras bestämmelsen. En förälders underhållsförmåga bedöms genom att man på ett sätt som närmare framgår av anvisningen beaktar hans eller hennes inkomster och möjligheter att skaffa inkomster samt hans eller hennes förmögenhet. Som avdrag beaktas skäligen kostnader för dels föräldrarnas eget underhåll, dels hans eller hennes övriga underhållsskyldigheter.

4.2 Inkomster och förmögenhet samt möjligheter att skaffa inkomster

Enligt anvisningen beaktas en förälders inkomster och möjligheter att skaffa inkomster samt hans eller hennes förmögenhet utifrån uppgifterna om det enskilda fallet. I anvisningen preciseras främst vilka inkomstslag som skall beaktas vid bedömningen av en förälders underhållsförmåga och vilka omständigheter som skall beaktas vid bedömningen av föräldrarnas möjligheter att skaffa inkomster.

I fråga om en förälders förmögenhet utgår anvisningen från att föräldern inte skall behöva använda förmögenhet som räknas till det s.k. grundskyddet för underhåll till barnet, dvs. t.ex. en ägarbostad som används som stadigvarande bostad eller vanligt bohag. Däremot anses förmögenhet som inte räknas till grundskyddet höja underhållsförmågan.

4.3 Avdrag

Föräldrarnas egna levnadskostnader. På samma sätt som för bedömningen av ett barns behov av underhåll utgår anvisningen från att föräldrarnas egna levnadskostnader indelas i två kategorier, dvs. i allmänna och särskilda kostnader. Med allmänna kostnader avses sådan baskonsumtion som alla eller nästan alla personer som hör till den vuxna befolkningen normalt behöver för sin försörjning. Enligt anvisningen beräknas de allmänna kostnaderna i regel enligt de belopp som framgår av anvisningen medan de särskilda kostnaderna skall utredas från fall till fall.

Beräkningen av en förälders allmänna levnadskostnader bygger, precis som i fråga om ett barns baskonsumtion, på information som erhållits genom konsumtionsundersökningar. Enligt undersökningarna är de penningssummor som en vuxen person använder för sin baskonsumtion i hög grad beroende av om han eller hon bor ensam eller i ett parförhållande. Enligt anvisningen är därför det belopp som skall beaktas som en förälders allmänna levnadskostnader beroende av denna omständighet. För en person som bor ensam och för ensamförsörjare beräknas de allmänna levnadskostnaderna till 500 euro i månaden och för en person som lever i parförhållande beräknas de till 420 euro i månaden.

Forskningsdata ger vid handen att dessa summor kan anses motsvara ungefär den genomsnittliga baskonsumtionen för vuxna finländare med motsvarande familjeförhållanden. För jämförelsens skull kan det dessutom konstateras att enligt 4 § i justitieministeriets förordning om grunderna för bedömning av en gäldenärs betalningsförmåga vid skuldsanering för privatpersoner (322/2001) anses det inom skuldsaneringen att 458 euro i månaden behövs för nödvändiga levnadskostnader för dem som lever ensamma och för ensamförsörjare. För personer som lever i

parförhållande är motsvarande summa 384 euro i månaden enligt 4 § i justitieministeriets förordning. Enligt anvisningen skall alltså en större summa än inom skuldsaneringen beaktas som en förälders allmänna levnadskostnader när hans eller hennes underhållsförmåga räknas fram. Detta är skäligt med hänsyn till skuldsaneringens syfte och särskilt med beaktande av åtgärdens tidsbundna karaktär.

Enligt anvisningen skall en förälders individuella behov beaktas endast i begränsad omfattning vid bedömningen av hans eller hennes underhållsförmåga. Kostnaderna för en förälders särskilda fritidsaktiviteter beaktas t.ex. inte utan det anses att barnets rätt till underhåll går före dessa. Enligt anvisningen skall som särskilda kostnader vid individuell prövning beaktas föräldrarnas skäliga boendekostnader, särskilda utgifter för hälso- och sjukvård, kostnader för nödvändig användning av bil och andra kostnader för arbetsresor.

Utgifter för skuldskötsel. Vid bedömningen av en förälders underhållsförmåga skall enligt anvisningen hans eller hennes utgifter för skuldskötsel i regel inte beaktas som avdrag. Detta är motiverat med hänsyn till att underhållsbidrag till barn har förmånsrätt, vilket regleras i 4 § i lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning (1578/1992). Om det vore möjligt att helt och hållet avdra utgifterna för skuldskötsel, skulle detta i praktiken innebära att barnets rätt till underhållsbidrag från föräldern blir en efterställd fordran till skillnad från vad som föreskrivs i den nämnda lagen.

Vid bedömningen av underhållsförmågan görs dock ett undantag från huvudregeln ovan. Räntor och amorteringar på bostadslån och studielån godkänns som avdrag. Det är motiverat att godkänna utgifterna för skötseln av bostadslån som avdragsgrund eftersom det är fråga om utgifter som utgör ett alternativ till utgifter för hyresbostad. Att utgifterna för skötseln av studielån godkänns motiveras för sin del av det faktum att föräldern har tagit lånet för att förbättra sin underhållsförmåga.

Om en förälder har stora utgifter för skuldskötsel till följd av andra godtagbara skulder än bostads- eller studieskulder, kan de enligt anvisningen beaktas vid den slutliga bedömningen av underhållsbidragets skälighet med hänsyn till alla relevanta omständigheter. Genom individuell prövning kan man sålunda försöka undvika situationer som i onödan leder till en skuldspiral eller försämrar ett redan existerande skuldproblem på grund av att underhållsbidraget har fastställts till ett alltför stort belopp.

Föräldrarnas övriga underhållsansvar. Vid bedömningen av en förälders underhållsförmåga beaktas för det första underhållsskyldigheten gentemot hans eller hennes andra barn. Är det fråga om barn som föräldern bor med, har föräldern rätt att göra ett s.k. underhållsavdrag för vart och ett av barnen. Enligt anvisningen bestäms avdragets storlek enligt schablon där man utgår från beloppet för de allmänna kostnaderna för barns underhåll. Barnbidragen avdras inte från beloppet. De kan alltså användas för särskilda kostnader för de barn som föräldern bor tillsammans med. Den föreslagna schablonmässiga bedömningen av de andra bar-

nens behov av underhåll är motiverad, för att man i samband med ett avtal om underhållsbidrag inte skall behöva utreda de omständigheter som påverkar de individuella behoven av underhåll hos samtliga barn som respektive förälder har. Man undviker också att rätten till underhållsbidrag för barn som föräldern inte bor tillsammans med i praktiken skulle komma i sista hand i förhållande till de barn som föräldern bor med, vilket skulle vara fallet om alla särskilda kostnader för de barn som föräldern bor med skulle dras av till fullt belopp från föräldrarnas underhållsförmåga.

Om en förälder betalar underhållsbidrag till ett barn som han eller hon inte bor tillsammans med, beaktas detta enligt anvisningen i princip till det belopp som bidraget har fastställts till. Undantag från denna regel kan dock göras om det fastställda underhållsbidraget är alltför stort med hänsyn till föräldrarnas underhållsförmåga och övriga omständigheter. I sådana fall beaktas endast en skälig del av underhållsbidraget.

Enligt anvisningen skall även en förälders underhållsskyldighet enligt äktenskapslagen (234/1929) gentemot en äkta make respektive maka som bor i samma hushåll beaktas när underhållsförmågan räknas ut. Om maken respektive maken för sin försörjning är beroende av sin partner av ett godtagbart skäl, får denne göra avdrag för makens respektive makans allmänna levnadskostnader och boendekostnader. Ett högsta belopp i euro har bestämts för levnadskostnaderna. Anvisningens syfte är att en underhållsskyldighet inte får radera den underhållsskyldiges möjligheter att försörja sin nya familj.

Om en förälder lever i ett samboförhållande har han eller hon inte någon lagfäst skyldighet att försörja sin sambo. Därför beaktas sambons eventuella behov i princip inte då underhållsförmågan bedöms. Enligt anvisningen kan man dock avvika från denna princip i sådana fall där sambon är beroende av sin partner för sin försörjning till följd av att han eller hon har stannat hemma för att ta hand om deras gemensamma barn. I sådana fall får avdrag göras för sambons levnadskostnader till ett belopp som anges i anvisningen. Avdragsrätten kan anses motiverad dels med hänsyn till att ett samboförhållande i praktiken ofta väsentligt påverkar de sammanboendes rätt till olika sociala förmåner, dels med hänsyn till att kostnaderna för det gemensamma barnet i sådana fall vanligen blir mindre för den förälder som skall betala underhållsbidrag. Om underhållsbidraget fastställdes så att man vid bedömningen av underhållsförmågan inte alls skulle beakta en sambo, inte ens när denna är beroende av den underhållsskyldige för sin försörjning till följd av vården av ett gemensamt barn, kunde detta leda till raserad ekonomi för den underhållsskyldiges nya familj. Eftersom det inte är fråga om en lagfäst skyldighet är maximivdraget för en sambo klart lägre än det högsta avdraget för en äkta make eller maka.

Enligt anvisningen kan avdrag inte göras för underhållsbidrag som en förälder är skyldig att betala till sin nuvarande eller tidigare make respektive maka. Detta är motiverat med hänsyn till vad som ovan har konstaterats i fråga om förmånsrätten vid verkställighet av underhållsbidrag till barn.

4.4 Barnförhöjning

I arbetslöshetsdagpenningen och i vissa andra sociala förmåner kan en s.k. barnförhöjning ingå. I sådana fall betalas förmånen till ett högre belopp för att mottagaren skall kunna försörja sina minderåriga barn. Enligt anvisningen beaktas dessa barnförhöjningar särskilt. En förälders underhållsförmåga anses uppgå till åtminstone det belopp motsvarar barnförhöjningens nettobelopp. Eftersom det är fråga om ett tillägg till en social förmån som betalas uttryckligen på basis av underhållsansvaret, är det motiverat att anse att föräldern skall använda åtminstone denna summa för att fullgöra sin underhållsskyldighet.

Att barnförhöjningen beaktas kan i praktiken ofta leda till att underhållsbidraget fastställs till samma belopp som barnförhöjningens nettobelopp. Så blir dock inte fallet om den förälder som inte bor med barnet uppfyller sin underhållsskyldighet genom att ha barnet hos sig i så stor utsträckning att underhållsbidraget skall ned sättas med ett umgängesavdrag som redovisas närmare under rubrik 5.4. På underhållsbidraget görs i dessa fall ett avdrag som motsvarar barnförhöjningens nettobelopp.

5 Umgängesrätt och underhållsbidrag

5.1 Allmänt

Enligt anvisningen påverkar ett barns umgängesrätt underhållsbidraget på tre sätt. För det första beaktas barnets umgängesrätt vid bedömningen av boendekostnadernas skälighet i fråga om den förälder som inte bor med barnet. För det andra anses sådana betydande resekostnader som umgängesrätten för med sig sänka underhållsförmågan för den förälder som svarar för utgifterna. För det tredje görs ett avdrag på underhållsbidraget om barnet regelbundet och i stor utsträckning vistas hos den förälder som inte bor med barnet. Detta motiveras med att föräldern svarar för de nödvändiga levnadskostnaderna under barnets vistelse.

Anvisningen syftar till att stödja och främja umgängesrätten. Framför allt vill man undvika att avsaknad av ekonomiska möjligheter hos den förälder som inte bor med barnet skall leda till att umgängesrätten inte utövas. Det har dock ansetts att barnets ekonomiska grundtrygghet inte får äventyras av att kostnader som hör samman med umgängesrätten beaktas. Det kan inte heller anses motiverat att lägga alltför stor ekonomisk vikt vid umgängesrätten, eftersom det kunde leda till onödiga strider dels om umgängesrättens omfattning, dels om huruvida umgängesrätten i praktiken utövas i enlighet med den fastställda umgängesrätten.

5.2 Boendekostnader

Enligt anvisningen skall umgängesrätten beaktas vid bedömningen av boendekostnadernas skälighet för den förälder som inte bor med barnet. Detta är motive-

rat eftersom föräldern kan få godtagbara extra boendekostnader om han eller hon t.ex. reserverar ett eget rum för det övernattande barnet.

5.3 Resekostnader

Enligt anvisningen skall de resekostnader som föränleds av umgängesrätten beaktas som avdrag från underhållsförmågan hos den förälder som svarar för utgiften. En förutsättning är dock att utgifterna är ”större än ringa”. Denna förutsättning har också tillämpats inom rättspraxis (HD 2003:66). Enligt anvisningen beaktas endast resekostnader som överstiger 100 euro i månaden.

I anvisningen anges dessutom ett högsta belopp för de resekostnader som skall beaktas. I enskilda fall kan kostnaderna vara så betydande att den förälder som svarar för resekostnaderna helt skulle sakna förmåga att delta i barnets underhåll, om kostnaderna skulle avdras till fullt belopp. Det har ansetts vara en balanserad lösning att beakta högst 100 euro i månaden vid bedömningen av en förälders underhållsförmåga. Denna lösning tar hänsyn till att man strävar efter att säkerställa dels att umgängesrätten utövas, dels att barnet har ekonomisk grundtrygghet. På detta sätt kan man säkerställa att barnets kontakt med den förälder som barnet inte bor med inte avbryts helt av ekonomiska orsaker och att den ekonomiska insats som används till barnets underhåll inte blir oskäligt liten på grund av stora resekostnader.

5.4 Umgängesavdrag

Om den förälder som inte bor med barnet regelbundet har barnet hos sig ger detta rätt till ett s.k. umgängesavdrag enligt anvisningen. Avdraget har dimensionerats så att det motsvarar de nödvändiga minsta levnadskostnader per dag som föräldern faktiskt har när han eller hon har barnet hos sig och som boföräldern slipper under denna tid. De levnadskostnader som har ett direkt samband med att barnet är hos sin andra förälder gäller särskilt utgifter för mat och dryck, men i mindre omfattning även utgifter för barnets personliga hygien, rekreation och fritidsaktiviteter. Eftersom konsumtionsundersökningarna visar att de belopp som i snitt används för dessa utgifter är beroende av barnets ålder skall även umgängesavdraget enligt anvisningen bestämmas enligt barnets åldersgrupp.

I umgängesavdraget beaktas inte utgifter för t.ex. barnets kläder och skor, idrottsredskap och hälso- och sjukvård. Ansvar för dessa utgifter anses tillkomma boföräldern i sista hand. En entydig ansvarsfördelning är motiverad för att undvika stridigheter som gäller t.ex. om den förälder som inte bor med barnet faktiskt har deltagit i klädinköp i den omfattning som hans eller hennes rätt att ha barnet hos sig kunde förutsätta.

Umgängesavdragets storlek skall självfallet också bero på omfattningen av barnets vistelse hos den förälder som barnet inte bor hos. Enligt anvisningen skall bedömningen göras utifrån barnets övernattningar i månaden under ett kalenderår

enligt fastställd umgängesrätt. Antalet övernattningar har använts som utgångspunkt för att det skall vara relativt enkelt att tillämpa anvisningen. Exakta tidpunkter för när vistelsen börjat och avslutats saknar sålunda betydelse. Eftersom umgängesavdraget i regel utgår från den fastställda umgängesrätten, blir det på sätt och vis fråga om en uppskattning av den tid som föräldern kommer att ha barnet hos sig. I vilken omfattning umgängesrätten faktiskt utövas varje månad efter det att underhållsbidraget har fastställts påverkar inte direkt vare sig avdragets eller underhållsbidragets storlek. På det här sättet går det att undvika strider om utövandet av umgängesrätten i det skedet när ett avtal om underhållsbidrag skall verkställas. Om den umgängesrätt som beaktats i samband med att underhållsbidraget fastställdes inte utövas på det sätt som man har antagit, kan detta utgöra en grund för att ändra det fastställda underhållsbidraget.

6 Uträkning av underhållsbidrag

Enligt 2 § 1 mom. i lagen om underhåll för barn svarar föräldrarna för barnets underhåll efter sin förmåga. Enligt anvisningen skall därför underhållsbidraget räknas ut genom att barnets behov av underhåll fördelas mellan föräldrarna enligt deras respektive förmåga. Den förälder som inte bor med barnet svarar dock för barnets underhåll med högst det belopp som motsvarar hans eller hennes förmåga.

I anvisningen beaktas också sådana i praktiken allmänt förekommande situationer där avtal om underhåll till flera barn som föräldrarna har tillsammans skall ingå vid ett och samma tillfälle. I dessa fall bedöms underhållsbehovet särskilt för varje barn. I anvisningen har som huvudregel angivits att underhållsbidragen till barnen i en syskonskara bör vara sinsemellan lika stora. Det är dock möjligt att avvika från denna huvudregel och avtala om olika stora underhållsbidrag så, att underhållsbidragen står i proportion till varje barns behov av underhåll, om dessa behov uppvisar betydande skillnader sinsemellan. Valet mellan de två reglerna kan i praktiken utgå från en ändamålsenlighetsprövning, eftersom det sammanlagda beloppet av underhållsbidragen till syskonen är det samma i vardera fallet.

Anvisningen har främst utarbetats för typiska fall som är vanliga i praktiken. Det har inte varit möjligt att beakta alla omständigheter som kan uppträda i ett enskilt fall och som eventuellt kan ha betydelse för bedömningen av underhållsbidragets storlek. Därför måste till sist en särskild bedömning göras av det slutresultat som har räknats fram enligt anvisningen. För att underhållsbidraget inte skall fastställas till ett oskäligt stort eller litet belopp kan man därför enligt prövning göra ytterligare justeringar som kan behövas, om omständigheterna avviker från det vanliga.

7 Anteckning om grunderna för avtalet

Enligt anvisningen skall de omständigheter som avtalet bygger på skrivas in aningen i avtalet om underhållsbidrag eller i dess bilagor i den omfattning som framkommit i saken. Det rekommenderas att avtalsgrunderna dokumenteras, bl.a.

för att bedömningen blir avsevärt lättare om det blir aktuellt att senare ändra ett fastställt underhållsbidrag.

Det är också viktigt att ha med avtalsgrunderna i avtalet av den anledningen att barnet eventuellt kan ha rätt till ett kompletterande underhållsstöd om det avtalade underhållsbidraget är mindre än underhållsstödets högsta belopp. För att det skall vara så lätt som möjligt att bedöma barnets rätt till underhållsstöd, skall enligt anvisningen en särskild anteckning göras om anledningen till att underhållsbidraget blivit mindre än det högsta underhållsstödet, dvs. har det berott på den underhållsskyldiges bristande underhållsförmåga eller inte.

8 Ändring av underhållsbidrag

Enligt 11 § 1 mom. i lagen om underhåll för barn kan ett fastställt underhållsbidrag ändras om det har skett sådana väsentliga förändringar i de förhållanden som enligt 1–3 § skall beaktas när bidraget fastställs, att en ändring kan anses skälig med beaktande av såväl barnets som den underhållsbetalande förälderns förhållanden.

Det har ansetts att tröskeln för att ändra ett underhållsbidrag är relativt hög i dagens rättspraxis. Detta förklaras delvis av att det har varit svårt att bedöma när ändringströskeln har överskridits eftersom det inte har funnits någon exakt måttstock för underhållsbidragens storlek. Eftersom det i anvisningen ges tydligare verktyg för hur ett underhållsbidrag skall räknas fram, finns det också orsak att göra det något enklare än förut att ändra bidraget.

Under arbetet med den preciserande anvisningen har man utgått från att ett underhållsbidrag skall kunna ändras på ett tillräckligt smidigt sätt. Ett tillräckligt underhåll bör kunna garanteras när barnets behov av underhåll ökar eller boförälderns underhållsförmåga minskar. Man har också velat förhindra att underhållsbidrag blir obetalda och att en skuldspiral uppkommer i sådana fall där underhållsförmågan minskar hos den förälder som inte bor med barnet. En viss tröskel behövs dock för att undvika att parternas och myndigheternas resurser används för upprepade ändringar av mindre betydelse. Under arbetet med anvisningen har man också strävat efter så entydiga ändringsregler som möjligt för att undvika onödiga tvister om eventuella överskridningar av ändringströskeln.

I anvisningen anges därför inte några konkreta omständigheter som grund för ändringar. I stället granskas frågan i första hand utifrån det slutresultat som beräkningen av ett underhållsbidrag har gett. Enligt anvisningen förutsätter en ändring att de omständigheter som påverkar underhållsbidragets storlek har förändrats i så hög grad efter det att bidraget fastställdes att en omräkning på basis av den nya informationen ger ett slutresultat som avviker från det tidigare fastställda underhållsbidraget med minst 15 procent. Dessutom förutsätts det att förändringen inte är kortvarig och att det nya underhållsbidraget är skäligt med beaktande av såväl barnets som den underhållsbetalande förälderns förhållanden.

DETALJMOTIVERING

KAPITEL 1

ALLMÄNT

1.1 Anvisningens tillämpningsområde

Anvisningen har gjorts upp med tanke på de i praktiken vanligast förekommande situationerna, dvs. där ett barn har två underhållsskyldiga föräldrar som bor i Finland och barnet bor med den ena av dem (boföräldern).

Anvisningen kan i tillämpliga delar användas också i andra situationer för att bedöma ett barns behov av underhåll och föräldrarnas underhållsförmåga. Som exempel kan nämnas situationer där man bedömer underhållsförmågan hos en underhållsskyldig som är bosatt utomlands eller behovet av underhåll för ett barn som står inför en flyttning till utlandet. I sådana situationer kan dock t.ex. de eurobelopp som anges i anvisningen i regel inte användas som sådana.

Anvisningen kan i tillämpliga delar också användas när ett barn har endast en förälder, som förbinder sig att betala underhållsbidrag till barnet som inte bor hos honom eller henne. I dessa fall kan barnets behov av underhåll och förälderns underhållsförmåga bedömas enligt anvisningen.

Syftet med anvisningen har inte varit att försöka reglera alla frågor i alla situationer. I ovanliga situationer fattas besluten från fall till fall efter prövning. De allmänna principerna i anvisningen kan självfallet användas som ett hjälpmedel. Under rubrik 1.1 i anvisningen framgår det av punkt 3 att anvisningen inte tar upp utbildningsbidrag till ungdomar som fyllt 18 år.

1.2 Avtal om underhållsbidrag som avviker från anvisningen

Under denna rubrik ges vägledning för sådana situationer där det föreslås att de sociala myndigheterna skall fastställa underhållsavtal som avviker från anvisningen.

Ett avtal om underhållsbidrag är ett avtal mellan föräldrarna och i princip kan avtalet fastställas som sådant. Enligt lagen om underhåll för barn är föräldrarnas avtalsfrihet dock inte obegränsad. Enligt 8 § 2 mom. skall de sociala myndigheterna innan de fastställer ett avtal särskilt pröva om avtalet kan anses skäligt med hänsyn till bl.a. barnets rätt till ett tillräckligt underhåll och föräldrarnas betalningsförmåga. Enligt punkt 1 under rubrik 1.2 i anvisningen skall myndigheterna fastställa avtalet, med undantag för vad som är bestämt i punkterna 2 och 3, även om föräldrarna har avtalat om ett underhållsbidrag som avviker från anvisningen.

Undantagen till huvudregeln i punkt 1 anges i punkterna 2 och 3 i anvisningen. Om föräldrarna har kommit överens om ett underhållsbidrag som är lägre än det

underhållsbidrag som räknas fram enligt anvisningen, kan avtalet enligt punkt 2 fastställas, om underhållsbidraget kan bedömas vara skäligt i enlighet med 8 § 2 mom. i lagen om underhåll för barn. Ett typexempel på detta är en situation där föräldrarna har avtalat om ett lägre underhållsbidrag på grund av att den förälder som inte bor med barnet har avstått från sina rättigheter vid avvitrningen, t.ex. genom att utan krav på utjämning lämna bostaden till den förälder som bor med barnet. Här kompenserar bodelningen det låga underhållsbidraget.

Enligt punkt 3 kan ett underhållsbidrag som är större än det bidrag som räknas fram enligt anvisningen fastställas, om det inte är uppenbart att orsaken till det stora bidraget helt eller delvis är någon annan än att fullgöra underhållsskyldigheten. Detta kan vara fallet t.ex. om det avtalade underhållsbidraget är betydligt större än vad som skall anses skäligt, och orsaken är att den underhållsskyldiga föräldern vill undvika utmätning på lönen till följd av andra skulder.

1.3 Principer för hur underhållsbidraget räknas fram

Under denna rubrik finns en kort beskrivning av utgångspunkterna i lagen om underhåll för barn. När ett underhållsbidrag skall räknas fram utgår man enligt lagen från barnets behov och de båda föräldrarnas förmåga att försörja barnet. Anvisningen innehåller preciseringar och fastställer huvudprinciperna för hur bedömningen av barnets behov av underhåll och föräldrarnas underhållsförmåga skall göras samt hur underhållsansvaret skall delas.

1.4 Beräkningstidpunkt och kända förändringar

Under rubrik 1.4 kommenteras tidpunkten för bedömning av omständigheterna i punkt 1 som också anger hur man skall beakta kända förändringar. Vid bedömningen utgår man från de förhållanden som råder vid den tidpunkt då avtalet ingås. Dessutom kan framtida förändringar beaktas, om de villkor som anges i anvisningen uppfylls. I sådana fall upprättas ett differentierat avtal om underhållsbidraget. Differentiering skall dock inte vara huvudregeln när barnet byter åldersgrupp utan det är meningen att andra förändringar som man med säkerhet eller stor sannolikhet vet att kommer att inträffa skall beaktas. För att en förändring skall beaktas bör man alltså känna till en relativt exakt tidpunkt för förändringen. Dessutom förutsätts det att förändringen inte är av kortvarigt slag och att dess verkningar också i övrigt är ”större än ringa”.

Hänsynen till förändringar har begränsats till att gälla endast förändringar som kommer att inträffa inom en nära framtid. Orsaken till detta är att det är ändamålsenligt att beakta förändringar endast när hela situationen sammantaget, dvs. inte bara en enskild förändring, kan bedömas på ett tillräckligt tillförlitligt sätt vid tidpunkten i fråga. I princip kan begreppet nära framtid anses omfatta högst ca ett år, men i det enskilda fallet kan även förändringar längre fram i tiden beaktas enligt prövning. Hur framtida förändringar skall beaktas i ett enskilt fall avgörs i sista hand av om det kan anses mycket sannolikt att förändringen kommer att inträffa efter en bestämd tid och dessutom av om det kan antas att det inom denna

tid inte kommer att ske märkbara förändringar i övriga omständigheter som påverkar underhållsbidragets storlek.

Att de allmänna kostnaderna under rubrik 2.2 i anvisningen stiger i takt med barnets ålder är t.ex. alltid en sak som kan förutses på det sätt som avses här och det kan leda till ett differentierat avtal, om förändringen kommer att ske inom en nära framtid. Andra omständigheter än ett växande behov av underhåll till följd av barnets ålder beaktas från fall till fall på basis av prövning. Typiska förändringar som man kan räkna med på förhand är t.ex. att barnet skall börja eller sluta i dagvård och att utbetalningen av barnbidraget upphör när barnet fyller 17 år. Avsikten är dock inte att man för t.ex. en liten baby utstakar en ungdomstid med t.ex. färdigt planerade fritidsintressen. Beaktandet av denna typ av förändringar blir beroende av framtida ändringar av underhållsavtalet.

Vid bedömningen av föräldrarnas underhållsförmåga kan förändringar beaktas och ett differentierat avtal ingås t.ex. om en förälder vet att han eller hon kommer att få ett arbete eller avsluta sin vårdledighet eller sina studier, eller om han eller hon har en visstidsanställning som kommer att upphöra. Också andra motsvarande förändringar beaktas.

Förändringar som gäller den allmänna lönenivån, sociala förmåner eller skatteunderlaget beaktas inte om inte den konkreta effekten på en förälders inkomster är ”större än ringa”. Det är inte heller ändamålsenligt att beakta s.k. framtida förmögenhet, t.ex. arv m.m., vid beräkningen av en förälders underhållsförmåga eftersom osäkra faktorer finns kring detta. Dessa fall blir beroende av framtida ändringar av avtalet om underhållsbidrag.

Den part som kräver att en förändring skall beaktas måste vid behov kunna ange en relativt exakt tidpunkt för förändringen och att den har ”större än ringa” betydelse för bedömningen av underhållsbidragets storlek.

Exempel:

Barnet är fött 16.2.2000. Avtalet ingås 13.8.2006. Barnet bor hos modern. Faderns underhållsförmåga är 600 €/månad när avtalet ingås och man räknar inte med några förändringar. Däremot saknar modern underhållsförmåga vid den tidpunkt när avtalet ingås, men hon kommer att återgå i arbete 15.10.2006 och då blir även hennes förmåga 600 €/månad. Barnets behov av underhåll gäller endast allmänna kostnader under rubrik 2.2, vilka uppgår till 250 €/månad fram till den 15.2.2007 och 290 €/månad från 16.2.2007. Som avdrag beaktas barnbidraget 100 €/månad.

Underhållsbidraget avtalas som följer:

- 150 €/månad för tiden 13.8.2006–14.10.2006¹
- 75 €/månad för tiden 15.10.2006–15.2.2007²
- 95 €/månad från och med 16.2.2007³

I punkt 2 behandlas frågan om hur barnets och föräldrarnas månadsinkomster skall beräknas i sådana fall där månadsinkomsten inte är lika stor varje månad. I vissa branscher förekommer säsongarbetslöshet där årsinkomsten regelmässigt utgörs av återkommande perioder i arbete och perioder av arbetslöshet. Som underlag för beräkningen av en förälders underhållsförmåga måste man dock få fram en s.k. fast månadsinkomst, vilket betyder att man måste titta på inkomsterna under en längre tidsperiod. Enligt anvisningen blir månadsinkomsten i dessa fall en tolfedel av den inkomst som föräldern sannolikt kommer att ha under året. Här kan man ta hjälp av t.ex. beskattningssuppgifterna. Om en förälder har ett fast arbete eller en fast tjänst eller om inkomstnivån är relativt stabil på annat sätt, t.ex. genom pension, kan månadsinkomsterna användas som utgångspunkt. Förvärvsinkomster som betalas på annat sätt än per månad, t.ex. semesterpenning, fördelas på antalet månader som inkomsten avser och läggs till månadsinkomsten. Löneinkomster och semesterpenning samt förskottsinnehållningarna framgår av lönespecifikationen.

Om en förälder är företagare kan det vara svårare att beräkna den fasta månadsinkomsten. Att t.ex. göra en bedömning av betalningsförmågan för en förälder med ett nytt företag är svårt och det finns ingen entydig lösning på problemet. Om föräldern är en ny företagare kan skattemyndigheternas förhandsbedömning användas vid beräkningen av förälderns underhållsförmåga. Även FöPL/LFöPL-arbetsinkomst och företagarens egen bedömning av inkomsten från näringsverksamheten samt eventuella privata uttag kan användas. Företagets skattedeklaration kan också användas.

¹ Barnets behov av underhåll är $250 - 100 = 150$ € som pappan ensam svarar för.

² $150 \times 600 / (600 + 600) = 75$ €

³ $(290 - 100) \times 600 / (600 + 600) = 95$ €

1.5 Antecknande av omständigheter som legat till grund för avtalet

De omständigheter som avtalet bygger på skall synligt skrivas in antingen i avtalet om underhållsbidrag eller i dess bilagor i den omfattning som framkommit i saken. Informationen kan vara viktig vid en senare bedömning av orsakerna för en eventuell ändring av ett fastställt avtal om underhållsbidrag. En särskild blankett har gjorts upp för ändamålet och bilagts anvisningen. Blanketten är strukturerad på samma sätt som anvisningen.

Under rubrik 5.4 i anvisningen finns dessutom särskild vägledning angående de anteckningar som behövs för underhållsstöd.

KAPITEL 2

BERÄKNING AV BARNNS BEHOV AV UNDERHÅLL

2.1 Utgångspunkter

Under denna rubrik anförs de allmänna utgångspunkterna för bedömningen av ett barns behov av underhåll. Enligt anvisningen består ett barns behov av allmänna och särskilda kostnader för barnet. De allmänna kostnaderna har graderats enligt åldersgrupp men i övrigt beaktas de schablonmässigt. De särskilda kostnaderna bedöms däremot individuellt för varje barn utifrån de faktiska kostnaderna för barnet i fråga.

Från det sammanlagda beloppet av allmänna och särskilda kostnader görs dessutom vissa avdrag enligt anvisningen för sådant som minskar föräldrarnas ansvar för barnets underhåll. Slutresultatet anger barnets behov av underhåll och föräldrarna svarar för detta, var och en efter sin respektive förmåga. Dessa utgångspunkter kommenteras närmare nedan.

2.2 Allmänna kostnader

De allmänna kostnaderna för ett barn består av fasta utgifter som hör samman med det dagliga livet och är ungefär likadana oberoende av situationen, dvs. utgifter som man i praktiken har för alla barn. Hur eurobeloppen för de allmänna kostnaderna fastställs förklaras under rubrik 3.2 i den allmänna motiveringen.

De allmänna kostnaderna avser sådana utgifter för ett barn som föranleds av bl.a. vanlig kost, ändamålsenliga kläder och skor samt personlig hygien. I fråga om särskild kost och t.ex. specialskor som barnet behöver till följd av sjukdom eller handikapp och som eventuellt medför extra kostnader finns särskild vägledning under rubrik 2.3.7 i anvisningen. Som utgifter för personlig hygien räknas t.ex. schampo, deodorant, fuktighetskräm och babyblöjor, salvor m.m.

Enligt punkt 1 d i förteckningen omfattar de allmänna kostnaderna såväl anskaffningar av telefon och dator som telefonräkningar och bredbandsavgifter och kostnaderna för andra motsvarande datakommunikationsförbindelser. Som kostnader enligt punkt f räknas bl.a. avgifter för sporadiska besök i simhall, biobesök m.m. och utgifter för leksaker, cd-skivor och sådan allmän fritidsutrustning som barn kan anses använda och behöva oberoende av ålder och kön, dvs. t.ex. cyklar, skidor och skridskor. Om ett barn däremot aktivt utövar någon sport, t.ex. skidåkning på tävlingsnivå, skall utrustningskostnader och andra kostnader för detta särintresse beaktas särskilt i enlighet med vad som anges under rubrik 2.3.5.

Till de allmänna kostnaderna för ett barn räknas också mindre och tillfälliga utgifter för hälso- och sjukvård och mediciner, mindre och tillfälliga utbildningsutgifter, barnets andel av hemmets inventarier, apparater och utrustning samt kostnaderna för barnets resor. Som mindre och tillfälliga utgifter för hälso- och sjukvård och mediciner kan t.ex. räknas utgifter för enstaka besök på hälsovårdscentral och inköp av mindre mängder receptfria läkemedel. Som tillfälliga utbildningsutgifter räknas t.ex. utgifter för barnets deltagande i en lägerskola. Mindre utbildningsutgifter är bl.a. utgifter för skolmaterial, t.ex. pennor, suddgummin och häften där behovet är kontinuerligt, men kostnaderna små. Med barnets resekostnader avses kostnaderna för barnets normala resor, t.ex. resor till släktingar eller vänner som bor på längre avstånd. Med barnets andel av hemmets inventarier, apparater och utrustning avses bl.a. säng, matstol och skrivbord för barnet.

Som allmänna kostnader enligt punkt 1 k räknas även kostnader som föranleds av andra jämförbara omständigheter. Här avses utgifter som hör samman med barnets vardag och som inte har omnämnts särskilt i förteckningen, men som kan jämföras med de kostnader som tas upp i förteckningen. Förteckningen är alltså inte uttömmande.

I anvisningen har de allmänna kostnaderna fastställts per åldersgrupp. Åldersgrupperna är 0–6 år, 7–12 år och 13–17 år. Som det redan konstaterats i den allmänna motiveringen förekommer stora variationer i baskonsumtionen, i fråga om både struktur och omfattning, under barnets olika levnadsskeden.

Punkt 3 gäller möjligheten att göra avvikelser nedåt i fråga om de allmänna kostnaderna. Meningen är att denna möjlighet skall hanteras restriktivt. Avvikelser skall vara möjliga endast om de allmänna kostnaderna för ett barn av något särskilt skäl är betydligt lägre än de eurobelopp som anges i anvisningen. Om barnet vårdas på anstalt eller under liknande förhållanden och de allmänna kostnaderna för barnet är små till följd av detta, kan denna omständighet räknas som ett särskilt skäl. Anstaltsvård omfattar i regel de utgifter som hör till vardagen, t.ex. utgifterna för kost, hälso- och sjukvård och kläder. Anstaltsvården kan självfallet medföra särskilda utgifter för hälso- och sjukvård eller andra motsvarande kostnader som beaktas särskilt enligt vad som anges under rubrik 2.3.7 eller 2.3.8.

2.3 Särskilda kostnader

Utgifterna som räknas till särskilda kostnader är av sådan art att de varierar mycket, antingen till följd av barnets individuella behov eller på grund av familjens levnadsförhållanden. De beaktas därför från fall till fall när de villkor som anges i anvisningen är uppfyllda.

2.3.1 Barns andel av boendekostnaderna

En del av boföräldrarnas boendekostnader beror på att det behövs tillräckligt utrymme för barn i bostaden. Det är därför motiverat att en del av boföräldrarnas boendekostnader beaktas då ett barns behov av underhåll räknas ut. Som barnets boendekostnader beaktas i anvisningen den del av boföräldrarnas boendekostnader som svarar mot barnets andel av hushållets totala boendekostnader enligt OECD:s modifierade modell för s.k. konsumtionsenheter. I OECD:s modifierade modell betecknas hushållets första vuxna person med konsumtionsenhet 1, den andra vuxna med konsumtionsenhet 0,5 och varje barn med konsumtionsenhet 0,3. I en familj som består t.ex. av en vuxen och ett barn är de samlade konsumtionsenheterna 1,3. När detta barns konsumtionsenhet (0,3) divideras med summan av konsumtionsenheterna (1,3) och multipliceras med 100, får man fram barnets andel, som i exemplet blir 23 procent.

Barnets andel av boendekostnaderna räknas på boföräldrarnas skäliga nettokostnader för boendet. Med nettokostnader avses här boendekostnaderna efter avdrag för de stöd för boendet som betalas till föräldern, t.ex. allmänt bostadsbidrag. Om barnets boförälder lever i äktenskap eller samboförhållande eller annat parförhållande, svarar vardera parten för hälften av boendekostnadens nettobelopp i enlighet med vad som anges under rubrik 3.3.2 punkt 5 i anvisningen. Barnets andel av boendekostnaderna räknas i dessa fall på boföräldrarnas halva.

Om det i boföräldrarnas familj bor andra barn till boföräldern, beaktas det sammanlagda antalet barn då boendekostnaden per barn fastställs enligt tabellen. Då tabellen används räknas också familjens vuxna barn till antalet barn.

Exempel:

1. En boförälder och ett barn som underhållsbidrag skall räknas fram för bor tillsammans på hyra i en tvårummare. Hyran är 550 €/månad och boföräldern får 150 €/månad i allmänt bostadsbidrag. Kvarstår 400 € som föräldern skall betala per månad. Barnets andel av nettokostnaderna för boendet är $0,23 \times 400 = 92$ €/månad.

2. En boförälder bor tillsammans med sina tre barn som underhållsbidrag skall räknas fram för och sin sambo i en ägarbostad. Bostadsvederlaget och amorteringarna och räntorna på bostadslånet uppgår till sammanlagt 650 €/månad. Familjen har inte rätt till bostadsbidrag.

Det sammanboende paret svarar var för sig för hälften av boendekostnaderna (se 3.3.2 i anvisningen, punkt 5) vilket betyder att boförälderns andel är $650 : 2 = 325$ €/månad. Barnens andel av boendekostnaderna erhålls genom att multiplicera boförälderns boendekostnader med ett procenttal enligt tabell, dvs. $0,16 \times 325 = 52$ €/barn/månad.

3. En boförälder bor tillsammans med sin sambo och fem barn i en hyresbostad. Tre av barnen är det sammanboende paret gemensamma barn, ett barn är barn till boförälderns sambo och ett barn skall underhållsbidrag räknas fram för. Hyran för bostaden är 700 €/månad. Familjen får 120 €/månad i bostadsbidrag.

Boförälderns boendekostnad är $(700 - 120) : 2 = 290$ €/månad. Vid fastställandet av barnets andel beaktas endast boförälderns egna barn. I exemplet är det alltså fråga om fyra barn, dvs. det sammanboende paret gemensamma barn (3) och det barn som skall få underhållsbidrag. Barnets andel av boendekostnaderna blir sålunda $0,14 \times 290 = 40,60$ €/månad.

2.3.2 Utgifter för barndagvård

Med barndagvård avses anordnande av barnomsorg i form av t.ex. daghemsvård, familjedagvård, lekverksamhet eller annan dagvårdsverksamhet.

Avgifterna inom den kommunala dagvården bestäms av familjens storlek och inkomster i enlighet med lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992). Som alternativ till kommunal dagvård kan föräldrarna välja någon annan form av barnomsorg och söka stöd antingen för hemvård av barn eller för

privat vård av barn. Storleken på dessa stöd fastställs i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996).

Enligt punkt 1 utgår man från de faktiska kostnaderna för barndagvården. Det finns dock ett maximibelopp för dessa kostnader. Om föräldrarna använder sig av privat barndagvård, är det enligt punkt 2 möjligt att beakta kostnaderna högst till det belopp som den kommunala dagvården skulle kosta. Enligt den senare meningen i punkt 2 är det dock möjligt med undantag.

Avgifter som är högre än avgifterna för kommunal barndagvård kan beaktas för det första om den förälder som barnet inte bor hos har deltagit i beslutet om att välja en dyrare dagvårdsform. I praktiken är det oftast fråga om situationer där dagvården har inletts medan föräldrarna ännu bodde tillsammans. Dessutom kan de faktiska kostnaderna för dagvården beaktas om kostnaderna är motiverade och skäliga. Som godtagbart skäl anses t.ex. att barnet redan har vistats i daghemmet i fråga under en längre tidsperiod och alltså har en trygg och välbekant krets av personal och kamrater omkring sig. I sådana fall talar det för barnets bästa att inte avbryta den invanda dagvården. Om kostnaderna för dagvården skall anses skäliga avgörs från fall till fall.

2.3.3 Utgifter för morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever

I anvisningen avses med morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever bl.a. den verksamhet som kommunerna kan tillhandahålla för barn och unga enligt 8 a § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998). I anvisningen avses också verksamhet som tillhandahålls av andra serviceproducenter, t.ex. morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever som tillhandahålls av organisationer och föreningar.

I lagen om grundläggande utbildning anges ett tak för de avgifter som får tas ut. Denna högsta avgift gäller dock bara verksamhet i enlighet med lagen. Om det finns efterfrågan kan kommunerna tillhandahålla också mer omfattande verksamhet och ta ut tilläggsavgifter för de extra timmarna. Enligt lagen kan avgifterna sättas ned och det går också att helt låta bli att ta ut avgifter. De avgifter som andra serviceproducenter än kommunerna tar ut varierar beroende på vem som producerar verksamheten och vilken typ av verksamhet som det är fråga om.

Utgifterna för morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever beaktas enligt samma principer som utgifterna för barndagvård (se 2.3.2).

2.3.4 Utbildningskostnader

Kostnader för ett barns utbildning som är ”större än ringa” beaktas enligt denna punkt när barnets behov av underhåll skall räknas fram. Med utbildning avses bl.a. utbildning enligt lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen (629/1998) och lagen om yrkesutbildning (630/1998).

Enligt lagen om grundläggande utbildning är undervisningen samt läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial som behövs vid undervisningen avgiftsfria för eleverna. Avvikelse kan dock göras från denna huvudregel om undervisningen ordnas på något annat språk än de språk som lagen förutsätter. Enligt lagen får man i sådana fall ta ut skäliga avgifter.

Enligt gymnasielagen är endast undervisningen avgiftsfri för eleverna. Skäliga avgifter får dock tas ut om undervisningen ordnas på något annat språk än de språk som lagen förutsätter. Dessutom är det enligt lagen möjligt att ta ut avgifter för bl.a. studentexamen. Till skillnad från grundskolan måste eleverna själva betala läroböcker och andra läromedel som behövs i undervisningen i gymnasier och inom yrkesutbildningen. Enligt lagen om studiestöd (65/1994) kan studiestöd erhållas efter fullgjord läroplikt för heltidsstudier i Finland. Föräldrarnas inkomster påverkar studiestödets storlek. I sådana fall där ett barn får studiepenning enligt lagen om studiestöd beaktas utbildningskostnaderna till de faktiska belopp som barnet betalar. Med faktiska kostnader avses kostnaderna efter det att studiepenningen enligt lagen om studiestöd har avdragits.

Kostnader som avses i anvisningen är t.ex. utgifter för läroböcker och andra läromedel som studierna förutsätter, terminsavgifter som tas ut av privatskolor eller specialskolor och utgifter för skolresor. Dessa kostnader beaktas om den underhållsskyldiga föräldern har deltagit i beslutet att söka till utbildningen. Kostnaderna kan också beaktas om utgifterna är motiverade och skäliga.

Utbildningskostnader kan i allmänhet anses motiverade t.ex. i sådana fall där ett barn vill fortsätta sin utbildning i gymnasiet. Man kan inte förutsätta att den förälder som inte bor tillsammans med barnet skall delta i beslutsfattandet eller godkänna valet av skola. Högsta domstolen har i sitt avgörande HD 1996:5 slagit fast att gymnasiets lärokurs numera kan betraktas som en del av medborgarnas grundläggande utbildning. Om kostnaderna skall anses skäliga avgörs från fall till fall.

2.3.5 Kostnader för specialintressen

Intressen och fritidsaktiviteter är viktiga för barns och ungas utveckling. En del av utgifterna för barns fritids- och rekreationsverksamhet och för de redskap som behövs har beaktats i samband med att de allmänna kostnaderna för barn definierats. I de allmänna kostnaderna har man dock endast beaktat de vanliga kostnaderna för de mest använda fritidsredskapen. Det finns dock fritidsintressen som motiverar att kostnaderna för anskaffning av redskap och andra kostnader beaktas särskilt. Enligt anvisningen skall sådana kostnader för barns fritidsintressen som är ”större än ringa” beaktas, om den förälder som barnet inte bor hos har varit med om beslutet att inleda aktiviteten eller om kostnaderna är motiverade och skäliga. Vid bedömningen av om kostnaderna är skäliga tas särskild hänsyn till barnets fallenhet och önskemål.

I fråga om specialintressen kan man förutsätta kontinuitet. Ett barns musik-, dans- eller ridlektioner eller idrotts- eller IT-intresse medför ofta regelbundna kostnader

bl.a. i form av olika utgifter och avgifter, t.ex. terminsavgifter, säsongkort m.m. Dessutom måste de redskap som används förnyas ibland.

2.3.6 Försäkringspremier

Ett barn kan ha en försäkring för t.ex. olycksfall eller sjukdom. Försäkringen kan ersätta t.ex. vårdkostnader till följd av olycksfall eller sjukdom eller olycksfalls-skador. De försäkringar som erbjuds för barn uppvisar betydande skillnader i fråga om pris och villkor.

Enligt anvisningen kan premierna för en försäkring för ett barn beaktas om den förälder som barnet inte bor hos har varit med om att fatta beslutet att teckna försäkringen. Kostnaderna beaktas t.ex. om föräldrarna tillsammans har beslutat att teckna en försäkring före barnets födsel.

Även i de fall att beslutet om att teckna en försäkring inte har fattats gemensamt, beaktas försäkringspremierna om de är motiverade och skäliga. Kostnaderna kan anses motiverade t.ex. om ett barn har en sådan försäkring som kan anses vara en allmän barnförsäkring, t.ex. en olycksfallsförsäkring för barn. Skäliga kostnader för en sjukkostnadsförsäkring kan också i allmänhet anses motiverade med hänsyn till att en sjukkostnadsförsäkring täcker utgifter som man annars skulle bli tvungen att beakta som särskilda kostnader för hälso- och sjukvård. Bedömningen av om en försäkringspremie är skälig görs från fall till fall.

2.3.7 Särskilda kostnader för hälso- och sjukvård

Smärre utgifter för hälso- och sjukvård beaktas inom ramen för de allmänna kostnaderna och beaktas alltså inte som särskilda kostnader för hälso- och sjukvård. Allmänna kostnader är t.ex. avgifter för sporadiska besök på hälsovårdscentral samt kostnader för receptfria mediciner. Utgifter som beror på läkarordination, t.ex. medicinutgifter, avgifter för poliklinikbesök eller vård dygn på sjukhus, tandvårdsavgifter osv., beaktas däremot individuellt. Dessutom förutsätts det att hälso- och sjukvårdskostnaderna uppkommer under en längre tid och att de är nödvändiga för att sköta ett handikapp eller en sjukdom. Som typexempel kan nämnas kostnaderna för t.ex. en kronisk eller långvarig sjukdom hos ett barn.

En förutsättning för att särskilda kostnader för hälso- och sjukvård skall kunna beaktas är att dessa kostnader är nödvändiga. Med nödvändiga kostnader avses i regel utgifter som uppkommit till följd av att tjänster inom den offentliga hälso- och sjukvårdens har anlitas. Om privata tjänster anlitas i vården av ett barn, beaktas kostnaderna till det belopp som de skulle ha uppgått till inom den offentliga hälso- och sjukvården. Enligt prövning från fall till fall kan dock kostnaderna för privata hälso- och sjukvårdstjänster beaktas om t.ex. ett långvarigt och kontinuerligt vårdförhållande motiverar detta.

Särskilda kostnader för hälso- och sjukvård beaktas enligt faktiska utgifter. Med detta avses kostnaderna efter avdrag av ersättningsarna enligt sjukförsäkringslagen (364/1963) eller lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/1987).

Enligt punkt 2 under rubrik 2.3.7 skall de utgifter inte beaktas som omfattas av vårdbidrag enligt lagen om vårdbidrag för barn (444/1969) eller av handikappbidrag enligt lagen om handikappbidrag (124/1988). Föräldrarna kan t.ex. få vårdbidrag för hemvård av sjukt barn. Vårdbidraget ersätter kostnader som vården av ett sjukt eller handikappat barn medför. Dessa stöd beaktas inte till någon del som inkomst för vare sig barnet eller föräldern. Om kostnaderna för barnets sjukdom eller handikapp överskrider de utbetalda stödbeloppen, beaktas den överskridande delen som särskilda kostnader för hälso- och sjukvård.

2.3.8 Andra särskilda kostnader

Det är omöjligt att räkna upp alla behov som ett barn eventuellt kan ha. Därför är det möjligt att genom flexibel prövning beakta också andra jämförbara kostnader till följd av barnets särskilda behov.

Vid bedömningen om andra särskilda kostnader skall beaktas följs i tillämpliga delar de villkor som anges för särskilda kostnader under rubrikerna 2.3.2–2.3.7. Om det t.ex. är fråga om kostnader som närmast kan jämföras med utbildningskostnader eller kostnader för specialintressen, kan det förutsättas att den förälder som barnet inte bor hos deltar i beslutsfattandet eller att kostnaderna är motiverade och skäliga. I dessa fall kan det dessutom förutsättas att utgifterna är fortlöpande till sin natur och ”större än ringa”.

2.4 Avdrag

2.4.1 Barnbidrag

Enligt barnbidragslagen (796/1992) betalas barnbidrag för underhåll av alla barn som bor i Finland och som inte har fyllt 17 år. Eftersom barnbidraget betalas uttryckligen för barnets underhåll, avdras det direkt från barnets behov. Ensamförsörjartillägget avdras däremot inte, i stället beaktas det som inkomst för föräldern enligt vad som anges under rubrik 3.2.1.

Barnbidraget stiger enligt antalet barn upp till det femte barnet. Enligt anvisningen delas dock det sammanlagda barnbidragsbeloppet jämnt mellan barnen och medeltalet beaktas som barnbidrag för varje barn. Denna utjämning görs oberoende av om barnen som en förälder får barnbidrag för är gemensamma barn eller inte till de två föräldrar som skall avtala om underhållsbidrag. Det spelar inte heller någon roll om underhållsbidrag håller på att avtalas till alla barn vid samma tillfälle eller inte. I de specialfall som tas upp i 12 § i barnbidragslagen, dvs. när barnbidraget utbetalas till barnet självt, omräknas barnbidraget däremot inte. Dessa situationer är sällsynta och tas därför inte upp i anvisningen.

Exempel:

En ensamförsörjande mor har tre barn. Summan av de barnbidrag som betalas till modern är utan ensamförsörjartillägget $100 + 110,50 + 131 = 341,50$ euro. Denna summa divideras med antalet barn, vilket ger 113,80 euro som är det avdrag för barnbidrag som skall göras på varje barns behov av underhåll. (Ensamförsörjartillägget till barnens mor betraktas som moderns inkomst vid bedömningen av hennes underhållsförmåga. Tillägget är $36,60 \text{ euro} \times 3 = 109,80 \text{ euro}$).

2.4.2 Barns förvärvsinkomster

Enligt 2 § 2 mom. i lagen om underhåll för barn skall vid bedömningen av föräldrarnas underhållsansvar beaktas även barnets egen förmåga och möjligheter att svara för sitt underhåll. Föräldrarnas underhållsansvar kan sålunda minska till följd av att ett barn har inkomster eller tillgångar som han eller hon kan försörja sig på. Under denna rubrik i anvisningen anges det hur ett barns förvärvsinkomster skall beaktas när barnets behov av underhåll räknas fram.

Enligt punkt 1 påverkar ett barns tillfälliga och smärre förvärvsinkomster inte föräldrarnas underhållsansvar. Med tillfälliga eller smärre förvärvsinkomster avses närmast sådant arbete som barn utför under skolloven eller vid sidan av skolarbetet, t.ex. under veckoslut. Det kan t.ex. vara fråga om en skolelevs sommarjobb eller veckoslutsarbete inom en snabbmatskedja, som tidningsutdelare eller med barnpassning. I den juridiska litteraturen och i rättspraxis har det också ansetts, t.ex. i högsta domstolens avgörande HD 1988:22, att skollovs- eller veckoslutsjobb av denna typ inte skall betraktas som ett sätt att försörja sig.

Enligt punkt 2 minskar däremot ett barns inkomster barnets behov av underhåll från föräldrarnas sida om inkomsterna är regelbundna eller ”större än ringa”. Om ett barn övergår till arbetslivet redan före uppnådd myndighetsålder, kan föräldrarnas underhållsansvar begränsas till den del det är skäligt att anse att barnet svarar för sitt eget underhåll. Vad som är skäligt avgörs från fall till fall. Vid bedömningen skall uppmärksamhet fästas vid bl.a. storleken på barnets inkomster och vid att barnet bör kunna använda en del av inkomsterna till annat än nödvändiga levnadskostnader. Detta kan anses vara skäligt och konsekvent i förhållande till att barnet enligt punkt 1 får använda alla förvärvsinkomster från ett sommarjobb för sina egna behov.

2.4.3 Barns kapitalinkomster och förmögenhet

Enligt punkt 1 avdras kapitalinkomsternas nettobelopp från ett barns behov av underhåll. Kapitalinkomster är t.ex. ränteinkomster, dividender, hyresinkomster, livförsäkringsintäkter, kapitalinkomstandelar från skogsbruk, inkomster av mark-

substans samt överlåtelsevinster. Med kapitalinkomsters nettobelopp avses det belopp som blir kvar efter skatt och avdrag av eventuella andra kostnader, t.ex. kostnader för egendomsskötsel.

I punkt 2 tar man upp hur ett barns förmögenhet påverkar bedömningen av barnets behov av underhåll. I anvisningen utgår man från att barnets förmögenhet inte beaktas. Avvikelser kan dock göras från denna huvudregel om barnet har en så stor förmögenhet att det är skäligt att förutsätta att han eller hon använder en del av den för sitt eget underhåll.

Enligt 37 och 39 § i lagen om förmyndarverksamhet 442/1999) kan ett minderårigt barns förmögenhet användas för barnets underhåll. Skötseln av tillgångarna skall dock vara långsiktig och enligt 39 § 1 mom. får intressebevakaren inte sälja den egendom som barnet senare behöver för sitt boende eller för idkande av näring eller som i övrigt har särskilt värde för barnet. Barnets förmögenhet kan sålunda endast beaktas om egendomen till kvantitet och kvalitet är av sådan art att inget brott sker mot principerna för skötsel av minderårigs egendom. Det är skäligt att beakta förmögenheten som en faktor som minskar föräldrarnas underhållsansvar särskilt i sådana fall där den förälder som inte bor tillsammans med barnet är mindre bemedlad och barnet har en betydande förmögenhet.

KAPITEL 3

BERÄKNING AV FÖRÄLDRARNAS UNDERHÅLLSFÖRMÅGA

3.1 Utgångspunkter

Under denna rubrik anges utgångspunkterna för bedömningen av föräldrarnas underhållsförmåga. Underhållsförmågan bedöms på basis av föräldrarnas inkomster, förtjänstmöjligheter och förmögenhet. Som nedsättning av förmågan beaktas skäliga utgifter för föräldrarnas eget underhåll och hans eller hennes övriga underhållsansvar. Om slutresultatet blir negativt anses det att föräldern i fråga inte har sådan underhållsförmåga som lagen avser.

Exempel:

En förälders förmåga att försörja sig själv och andra uppgår till 900 €månad på basis av hans eller hennes inkomster, förvärvsförmåga och förmögenhet. De avdrag som skall beaktas utgör 1 100 €månad. Föräldrarnas underhållsförmåga anses vara 0 euro.

3.2 Föräldrarnas inkomster, inkomstmöjligheter och förmögenhet

3.2.1 Inkomster

Med en förälders inkomster avses i regel hans eller hennes samtliga inkomster oberoende av inkomstkälla. Om inkomsterna är skattepliktiga eller inte saknar betydelse i detta sammanhang. Under rubrik 3.2.2 i anvisningen räknas de betalningar upp som inte betraktas som inkomst. När en förälders underhållsförmåga räknas fram är det skäl att kontrollera att förskottsinnehållningen på förvärvsinkomsterna motsvarar den slutliga beskattningen så väl som möjligt. Inkomster som är avsedda för ett barn, t.ex. underhållsstöd, räknas inte som förälderns inkomst.

Enligt punkt 1 består en förälders inkomster av ordinarie lön, men till inkomsterna räknas också arvoden och andra sådana förmåner i pengar som betalas till en anställd eller för ett utfört arbete, uppdrag eller tjänst. Vad ersättningen kallas saknar betydelse. Som lön räknas också bl.a. semesterersättning och semesterpenning och olika tillägg på lönen, t.ex. övertidsersättningar och tillägg för skiftarbete. Även stipendier räknas som inkomst för en förälder. Ersättningar för utgifter som en förälder har på grund av sitt arbete, t.ex. kilometerersättning eller dagtraktamente, räknas som inkomst endast i det fall att de är betydligt större än de faktiska utgifterna. I dessa fall räknas den överskridande delen som inkomst för föräldern.

Som inkomst för en förälder räknas också inkomster av näringsverksamhet eller yrkesutövning. Inkomster av landsbygdsnäring och eventuella stöd räknas också som inkomst. En förälders pensioner, t.ex. arbets- folk- och familjepensioner, räknas också som inkomst.

Som inkomst räknas kapitalinkomster, t.ex. hyresinkomster, dividender och depositionsräntor. Olika sociala förmåner som betalas i pengar till en förälder räknas också som inkomst, t.ex. arbetslöshetsdagpenning, moderskaps- och faderskapsdagpenning osv. I fråga om barnbidrag räknas dock endast ensamförsörjartillägget som inkomst för föräldern.

En förälder kan också själv ha rätt till underhållsbidrag med stöd av äktenskapslagen. Om en förälder får underhållsbidrag räknas detta som inkomst.

Som en förälders inkomst räknas också försäkrings- eller skadeersättning eller motsvarande ersättning som betalas i stället för inkomst eller som ersättning för minskad försörjning. Det kan t.ex. vara fråga om ersättning för inkomstbortfall enligt trafikförsäkringslagen (279/1959).

Punkt 4 gäller naturaförmåner som utges till en förälder. Naturaförmåner är bl.a. bilförmån, bostadsförmån, måltidsförmån och telefonförmån. Enligt anvisningen räknas naturaförmånerna in i en förälders nettolön. Man utgår från att naturaförmånernas värde motsvarar det fastställda beskattningsvärdet. Något tillägg på lönen görs dock inte till den del en naturaförmån motsvarar t.ex. skäliga beoende-

kostnader för föräldern eller skäliga kostnader för användning av egen bil. På motsvarande sätt skall dessa kostnader självfallet inte heller minska föräldrarnas underhållsförmåga.

Bedömningen av en förälders underhållsförmåga utgår från nettoinkomsten. Med nettoinkomst avses den del av inkomsten som blir kvar då avdrag gjorts för skatt enligt förskottsinnehållning eller förskottsuppbörd och för lagstadgade arbetstagar- eller företagaravgifter som hör samman med dessa, t.ex. arbetspensionsavgift, arbetslöshetsförsäkringspremie osv. Om en förälders inkomster är föremål för utmätning räknas också den utmäta delen som inkomst. Detta kan motiveras med att en underhållsbidragsskuld alltid går före andra skulder vid utmätning.

Exempel:

En förälders lön i pengar är 2000 €månad. Dessutom har han eller hon s.k. fri bilförmån, vars beskattningsvärde är 700 €månad, och bostadsförmån med beskattningsvärdet 900 €månad. Föräldern är beroende av bil för sina arbetsresor. De skäliga kostnaderna för användning av egen bil beräknas till 200 €månad. För boendekostnadernas del beräknas 600 €månad som skäliga kostnader.

Föräldrarnas månadsinkomst blir alltså:
 penninglön 2000 + bilförmån 500 € (beskattningsvärdet 700 € - skäliga kostnader 200 €) + bostadsförmån 300 € (beskattningsvärdet 900 € - skäliga kostnader 600 €) = 2 800 €månad.
 Från denna summa avdras skatter och andra avgifter.

3.2.2 *Betalningar som inte räknas som inkomst*

Under denna rubrik räknas de betalningar upp som inte betraktas som inkomst.

Med de mindre och tillfälliga understöd och arvoden som tas upp i punkt a i förteckningen avses t.ex. moderskapsunderstöd enligt lagen om moderskapsunderstöd eller inkomster på grund av överlåtelse av modersmjölk.

De stöd som tas upp i punkt b ersätter bl.a. olägenheter, besvär, behov av hjälp och andra särskilda kostnader till följd av handikapp eller sjukdom. Det är därför motiverat att inte alls beakta dessa stöd i en förälders inkomster. De utgifter som förmånerna avser att täcka hör inte heller till sådana utgifter som skall beaktas enligt anvisningen. Om det utbetalda stödet är större än kostnaderna betraktas inte ens den överstigande delen som inkomst för en förälder.

Utkomststödet är den sista formen av utkomstskydd i situationer där någons inkomster och tillgångar inte räcker till för de nödvändiga dagliga utgifterna. Ut-

komststödet som närmast är avsett att vara tillfälligt räknas inte som inkomst för en förälder.

Ersättning för uppehälle kan utges bl.a. för att ersätta extra kostnader för rehabilitering eller resekostnader och andra kostnader för uppehälle för den som deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Enligt punkt d beaktas ersättningen för uppehälle inte som inkomst.

Enligt punkt e beaktas inte heller studielån som inkomst för en förälder. Detta beror på att en förälder inte kan förpliktas att ta lån för att uppfylla sitt underhållsansvar.

De stöd för boende som tas upp i punkt f beaktas inte som inkomst för en förälder utan de dras direkt av från boendekostnaderna i enlighet med vad som anges under rubrik 3.3.2.

3.2.3 Möjligheter att skaffa inkomster

Vid bedömningen av föräldrarnas underhållsförmåga beaktas enligt 2 § i lagen om underhåll för barn även deras arbetsförmåga och möjligheter att delta i förvärvsarbete. En förälder kan sålunda inte minska sin andel av ett barns underhåll genom att låta bli att använda sina möjligheter att förtjäna pengar. I anvisningen anges under denna rubrik hur man vid bedömningen av en förälders förmåga skall beakta möjligheterna att skaffa inkomster. I sådana fall där en förälders inkomster utan godtagbart skäl är lägre än vad föräldern kunde erhålla, räknar man med det inkomstbelopp som föräldern kunde ha möjlighet till.

Det kan förutsättas att en förälder inte utan skäl byter till ett arbete eller yrke som är sämre betalt. Ett godtagbart skäl för byte av yrke kan t.ex. vara att föräldern är sjuk eller har varit arbetslös länge. Om en förälder inte har något godtagbart skäl för de låga inkomsterna, beräknas inkomsterna till det belopp som föräldern sannolikt kunde få i ett arbete som motsvarar hans eller hennes arbetsförmåga, utbildning och arbetserfarenheter.

Med inkomstmöjligheter avses också att man kan förutsätta att en förälder söker understöd och förmåner som han eller hon kunde ha rätt till, t.ex. arbetslöshetsdagpenning. I dessa fall beräknas en förälders månadsinkomst med hänsyn till hans eller hennes rätt till förmån, om inte föräldern kan påvisa att han eller hon faktiskt inte har rätt till förmånen.

I punkt 2 räknas de situationer upp där en förälders låga inkomster kan anses bero på ett godtagbart skäl. Förteckningen är inte avsedd att vara uttömmande. På basis av prövning från fall till fall kan även sådana skäl beaktas som kan jämföras med de skäl som tas upp i förteckningen.

Vid bedömningen av om fortbildning, kompletterande utbildning och omskolning som avses i punkt 2 b i förteckningen är godtagbara skäl bör hänsyn tas bl.a. till utbildningens längd och orsakerna till att personen sökt till utbildningen. Vilket

skäl som helst godkänns alltså inte för byte av yrke eller deltagande i kompletterande utbildning. Skälet måste vara motiverat. Som ett motiverat skäl godtas bl.a. att en förälder som har varit arbetslös arbetssökande under en längre tid omskolar sig till ett nytt yrke och på detta sätt förbättrar sina möjligheter på arbetsmarknaden. Att en förälder söker sig till fortbildning eller kompletterande utbildning inom sin egen bransch kan också betraktas som motiverat enligt denna punkt, om utbildningen förbättrar föräldrarnas yrkesskicklighet och behörighet och därigenom också hans eller hennes inkomstnivå.

I punkt 2 c i förteckningen avses närmast situationer där en förälder inte har fått någon anställning trots att han eller hon har varit en aktiv arbetssökande. Arbetslösheten kan anses självförvållad t.ex. om en förälder har tackat nej till ett arbete eller en arbetsmarknadspolitisk åtgärd utan orsak eller om han eller hon genom försummelser har gjort det omöjligt att komma med ett erbjudande om arbete eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Vid bedömningen av om kriterierna i c uppfylls kan man använda sig av information från Arbetskraftsmyndigheterna och av beslut som gäller arbetslöshetsskydd.

Enligt punkt 2 d är ett fängelsestraff en godtagbar orsak till låga inkomster. Punkten motsvarar rättspraxis. Högsta domstolen har i sitt avgörande HD 1983 II 74 ansett att en förälders långa fängelsestraff begränsar möjligheterna att delta i förvärvsarbete och det skall sålunda beaktas som en omständighet som försvårar föräldrarnas underhållsförmåga.

I princip kan det också anses att fullgörande av värnplikt eller vapenfri tjänst enligt värnpliktslagen (452/1950) eller civiltjänst enligt civiltjänstlagen (1723/1991) är ett godtagbart skäl för låga inkomster. I allmänhet är det dock inte motiverat att ta hänsyn till detta eftersom det belopp som har fastställts i ett avtal om underhållsbidrag betalas som militärunderstöd till barnet med stöd av 13 § i militärunderstödslagen (781/1993), om den värnpliktige inte kan betala det med sina egna inkomster eller tillgångar.

3.2.4 Föräldrars förmögenhet

Enligt 2 § i lagen om underhåll för barn beaktas också en förälders till buds stående medel när hans eller hennes underhållsförmåga skall bedömas. Under denna rubrik i anvisningen redogörs det för när en förmögenhet kan anses tillgänglig på det sätt som avses i lagen.

När en förälders underhållsförmåga räknas fram beaktas enligt punkt 1 inte sådan egendom som anses utgöra föräldrarnas grundskydd. Till grundskyddet räknas förmögenhet som anges i punkt 2. Vid skälighetsbedömningen av den ägarbostad som föräldern använder som sin stadigvarande bostad skall man framför allt beakta bostadens storlek i förhållande till föräldrarnas och hans eller hennes familjs skäliga bostadsbehov. Vid bedömningen av bohaget bör man bl.a. titta på kvaliteten och kvantiteten och beakta vad som i allmänhet skall anses som vanligt bohag. I regel kan man utgå från att hela bohaget och föräldrarnas alla personliga saker hör till grundskyddet. Om föräldern däremot äger t.ex. en värdefull konstsamling skall

detta beaktas som förmögenhet som inte hör till grundskyddet. Som arbetsredskap räknas det som föräldern behöver för att kunna skaffa inkomster, antingen i en huvud- eller en bisyssla.

Annan egendom som en förälder har, t.ex. värdepapper, depositioner, bostäder och fastigheter, tas upp som skäliga tillägg till föräldrarnas underhållsförmåga. Beloppet fastställs från fall till fall. Enligt punkt 1 skall man vid bedömningen av beloppets storlek beakta förmögenhetens kvantitet och kvalitet. Med detta avses bl.a. om det är lätt att omvandla förmögenheten till pengar med hänsyn till priset och kostnaderna för en försäljning, eller vad förmögenheten avkastar eller kunde avkasta om den var lämpligt placerad. Om t.ex. en förälder inte alls har några förvärvsinkomster men däremot en betydande förmögenhet som inte hör till hans eller hennes grundskydd, beaktas en skälig andel av förmögenhetens värde vid bedömningen av föräldrarnas skyldighet att delta i sitt barns underhåll per månad. Föräldern får själv avgöra om han eller hon skall sälja förmögenheten eller dra ned på sina egna levnadskostnader.

Exempel:

Ett barns behov av underhåll uppgår till sammanlagt 450 €månad. Boföräldrarnas (förälder A) underhållsförmåga är 200 €månad. Förälder A saknar förmögenhet. Underhållsförmågan för den förälder som skall betala underhållsbidrag (förälder B) är 0 €månad enligt B:s inkomster, men B äger två fastigheter som inte räknas till grundskyddet. Fastigheterna värderas till sammanlagt 300 000 euro. En individuell bedömning kan resultera i att B med sin betydande förmögenhet skall svara åtminstone för den resterande delen av barnets underhåll, dvs. 250 €månad.

I sådana situationer där föräldrarnas underhållsförmåga enligt respektive inkomster är tillräcklig för att täcka barnets behov av underhåll och föräldrarna har samma personliga förmögenhetsnivå är det inte nödvändigt att överhuvudtaget beakta förmögenhet när underhållsbidraget räknas fram, eftersom det inte påverkar slutresultatet.

3.3 Avdrag

3.3.1 Allmänna levnadskostnader

Till en förälders allmänna levnadskostnader räknas de utgifter som är nödvändiga med hänsyn till föräldrarnas dagliga liv. De allmänna levnadskostnaderna beaktas enligt schablon. Någon särskild beräkning görs alltså inte i det enskilda fallet.

I anvisningen räknas de utgiftsposter upp som skall täckas med den summa som reserveras för allmänna levnadskostnader. Under rubrik 4.3 i den allmänna moti-

veringen finns en närmare redogörelse över för hur dessa kostnader har fastställts i euro. Förteckningen motsvarar huvudsakligen förteckningen över de allmänna levnadskostnaderna för barn. Som en skillnad kan nämnas utgifterna i punkt 1 e för hemmets hygien och underhåll och för anskaffning av lösöre till hemmet samt utgifterna i punkt 1 h för prenumeration av dagstidningar och betalning av tv-licenser. I punkt 1 e avses bl.a. städreder till hemmet, reparationer av hushållsapparater och utgifter för inköp av vanligt lösöre till hemmet.

I punkt 2 anges de kostnadsbelopp som gäller. För en förälder som bor ensam eller som är ensamförsörjare är summan 500 €/månad och för den som lever i ett parförhållande är summan 420 €/månad. Summan för allmänna levnadskostnader är mindre för den som lever i ett parförhållande, eftersom det i de allmänna kostnaderna ingår flera sådana utgifter som blir lägre per person i ett gemensamt hushåll.

I punkt 3 kommenteras möjligheten att avvika nedåt i fråga om det belopp som skall beaktas som en förälders allmänna kostnader. Meningen med de allmänna kostnaderna är att trygga en skälig grundläggande levnadsstandard för föräldrarna. Därför skall det finnas ett särskilt skäl för avvikelser från schablonbeloppen. För avvikelser förutsätts det dessutom att de faktiska kostnaderna är märkbart lägre än de kostnader som anges i punkt 2. Om en förälder t.ex. är intagen för vård eller avtjänar ett fängelsestraff är detta ett typiskt exempel på lägre levnadskostnader.

3.3.2 Boendekostnader

Utgångspunkten är att boendekostnaderna skall beaktas enligt den faktiska summa som en förälder betalar för sitt boende, men om någons boendekostnader är klart högre än vad som skall anses som skäligt på orten i fråga, beaktas boendekostnaderna endast till ett skäligt belopp. Bostaden skall vara skälig med hänsyn till förälderns och hans eller hennes familjs behov. Enligt punkt 1 räknas förälderns make, maka eller sambo, deras gemensamma barn och den underhållsskyldiga förälderns egna barn till familjen. Barn till den underhållsskyldiges make, maka eller sambo beaktas inte. I enlighet med 8 § i lagen om registrerat partnerskap jämföras parter i ett parförhållande med parter i ett äktenskap. I anvisningen avser sålunda ”annan person som föräldern lever tillsammans med i ett parförhållande” en icke-registrerad partner av samma kön.

Vid bedömningen av boendekostnadernas skälighet kan man göra jämförelser med den allmänna kostnadsnivån för boendet på orten i fråga. Dessutom kan man beakta särskilda omständigheter i ett enskilt fall. Kostnaderna för en bostad som är något större än vad som anses skäligt kan beaktas i sin helhet om den befintliga bostaden garanterar ett långvarigt boende och det är motiverat att ha kvar bostaden t.ex. med hänsyn till bostadens läge i förhållande till arbetsplats, skola eller daghem. Också i en sådan situation där barnen stannar kvar hos en förälder i den tidigare gemensamma bostaden kan boendekostnaderna ofta anses vara skäliga även om de skulle vara något högre än den vanliga kostnadsnivån på orten.

Vid bedömningen av om en boförälders boendekostnader är skäliga beaktas barnets behov av utrymme på det sätt som framgått tidigare i texten. Vid bedömningen av skäligheten hos den andra förälderns boendekostnader beaktas barnets umgängesrätt. Om föräldern träffar barnet ofta bör det finnas lämplig plats för barnets besök.

I punkt 2 och 3 räknas de kostnader upp som anses höra till boendekostnaderna.

Enligt punkt 4 avdras från boendekostnaderna stöd som betalas för boende, t.ex. det allmänna bostadsstödet. På detta sätt får man fram de s.k. nettokostnaderna för boendet. Däremot avdras inte ett utkomststöd som en förälder får för att täcka sina boendekostnader, eftersom utkomststödet är den sista formen av utkomstskydd.

Enligt punkt 5 delas nettokostnaderna för boendet jämnt mellan parterna i ett äktenskap eller samboförhållande även om boendekostnaderna i verkligheten inte fördelar sig mellan dem på detta sätt. Om den som är underhållsskyldig de facto blir tvungen att betala sin makes eller makas boendekostnader, beaktas detta enligt vad som anges under rubrik 3.3.6.

Enligt punkt 6 avdras till sist barnets andel av boendekostnaderna från boförälderns boendekostnader. Barnets andel räknas enligt vägledningen under rubrik 2.3.1.

Exempel:

1. En förälder bor på hyra i en tvårummare tillsammans med ett barn. Hyran är 550 €månad och föräldern får 150 €månad i allmänt bostadsstöd. Sedan bostadsstödet avdragits skall föräldern betala 400 €månad.

Barnets andel av nettokostnaderna för boendet är $0,23 \times 400 = 92$ €månad. Förälderns del (dvs. den del som föräldern har rätt att reservera för sina egna boendekostnader) blir alltså $400 - 92 = 308$ €månad.

2. En förälder bor i en hyresbostad tillsammans med sin sambo och fem barn i en hyresbostad. Tre av barnen är det sammanboende parets gemensamma barn, ett barn är barn till sambon och för ett barn skall underhållsbidrag räknas ut. Hyran för bostaden är 700 €månad. Familjen får 120 €månad i bostadsbidrag.

Den aktuella förälderns boendekostnad är $(700 - 120) : 2 = 290$ €månad. Vid fastställandet av barnets andel beaktas endast boförälderns egna barn. I exemplet är det alltså fråga om fyra barn, dvs. det sammanboende parets gemensamma barn (3) och det barn som skall få underhållsbidrag. Barnets andel

av boendekostnaderna blir sålunda $0,14 \times 290 = 40,60$ €/månad.

Till slut avdras från boförellderns andel andelarna för de barn som underhållsbidrag skall räknas ut för. I detta fall gäller underhållsbidraget endast ett barn. Förälderns boendekostnader blir sålunda 249,40 €/månad (290 € – 40,60 €).

3. En förälder bor på hyra i en tvårummare tillsammans med ett barn. Hyran är 500 €/månad. Föräldern får hela hyran betald i form av utkomststöd. Detta stöd dras inte av från hyran eftersom utkomststödet är det ekonomiska stöd som beviljas i sista hand när en persons inkomster och tillgångar inte räcker till för de nödvändiga dagliga utgifterna. Förälderns boendekostnader är alltså 500 €/månad.

3.3.3 Särskilda kostnader för hälso- och sjukvård

En förälders särskilda kostnader för hälso- och sjukvård beaktas enligt samma principer som barns särskilda kostnader för hälso- och sjukvård, vilket kommenterats tidigare i texten. Långvariga kostnader och kostnader som är ”större än ringa” beaktas enligt faktiska belopp, om kostnaderna är nödvändiga på grund av ett handikapp eller en sjukdom hos föräldern. Med faktiska kostnader avses nettokostnader, dvs. de kostnader som en förälder har efter det att bl.a. ersättningarna enligt sjukförsäkringslagen har avdragits.

I fråga om särskilda kostnader för hälso- och sjukvård skall man vid behov ta hänsyn bl.a. till att självriskandelen för läkemedelsersättningar enligt sjukförsäkringslagen har överskridits och till den rätt till tilläggsersättning som följer av detta. Om till exempel självriskandelarna för utgifterna för läkemedel, kliniska näringspreparat och salvbaser överskrider 627,47 euro 2007, är tilläggsersättningen 100 % av det belopp som överstiger den läkemedelsspecifika självriskandelen på 1,50 euro.

Dessutom skall det också beaktas t.ex. att personer med celiaki kan erhålla ersättning för kostnaderna för glutenfri diet när de är över 16 år. Den del av tilläggs-kostnaderna till följd av specialdiet som ersätts kan inte beaktas som avdrag på underhållsförmågan.

3.3.4 Kostnader för användning av egen bil och kostnader för arbetsresor

En förälder kan behöva en egen bil för sina arbetsresor t.ex. på grund av arbetsuppgifterna eller för att kollektivtrafikförbindelserna är besvärliga eller saknas helt. I punkt 1 avses med särskilda skäl bl.a. sjukdom eller handikapp hos föräldern eller att barnen måste skjutas till dagvård, vilket kan kräva användning av egen bil. Vid bedömningen av om användningen av egen bil är nödvändig, kan

man som åtminstone riktgivande hjälp använda sig av skattemyndigheternas beslut om användningen av egen bil för arbetsresor. Skattemyndigheterna godkänner att egen bil används bl.a. i sådana fall där resan mellan arbetsplatsen och hemmet sker på natten och kollektivtrafiken inte erbjuder något skäligt alternativ.

Med kostnader för användning av egen bil avses bl.a. bränslekostnader i punkt 1. Dessutom förutsätts det att kostnaderna är skäliga. Vid bedömningen av om kostnaderna är skäliga kan man som åtminstone riktgivande hjälp använda sig av det beslut som skattestyrelsen årligen ger om avdrag för resekostnader vid beskattningen (2006 nr 876/2005). Enligt beslutet godkänns som avdrag för användning av egen bil för arbetsresor 0,21 euro per kilometer. Om den bil som används för arbetsresor ägs av arbetsgivaren är avdraget 0,18 euro per kilometer.

Om användningen av egen bil inte är nödvändig för arbetsresorna, får en förälder enligt punkt 2 avdra kostnaderna enligt billigaste ändamålsenliga färdssätt. I dessa fall blir det vanligen fråga om allmänna kommunikationsmedel som tåg, buss eller spårvagn.

För beskattningen får från förvärvsinkomsterna avdras den del av resekostnaderna mellan hemmet och arbetsplatsen som överstiger självriskandelen (för närvarande 500 euro). Ett tak har fastställts för avdraget (för närvarande 4 700 euro). Om en förälder har märkbart stor nytta av skatteavdraget, är det motiverat att göra ett motsvarande avdrag på de resekostnader som beaktas för underhållsbidraget.

Exempel:

En förälder är beroende av egen bil på grund av sitt arbete. Arbetsresans längd är sammanlagt 85 km.

Enligt skattemyndigheternas anvisningar är avdraget 0,21 €/km, vilket ger ett avdrag på ca 383,80 €/månad (0,21 €/km x 85 km/dag x 21,5 dagar/månad).

Eftersom förälderns skattenytta är märkbart stor i detta fall, är det motiverat att från resekostnaderna avdra en summa som motsvarar nyttan. I exempelfallet har föräldern en skatteprocent på 30 %. Den kostnad för bilen som årligen beaktas vid beskattningen är 4605,60 euro och från denna summa avdras självriskandelen 500 euro, vilket ger 4105,60 € (383,80 €/månad x 12 – 500 €). Den skattenytta som skall dras av per månad är ca 102,60 € (4105,60 x 0,30 : 12). De resekostnader som skall beaktas för föräldern är alltså ca 281 €/månad (383,80 €/månad – 102,60 €/månad).

3.3.5 Utgifter för skuldskötsel

Under denna punkt tas sådana skulder upp som beaktas som avdrag på en förälders underhållsförmåga, dvs. räntor och amorteringar på studielån. Räntor och amorteringar på bostadslån beaktas enligt vad som anges under rubrik 3.3.2 och avdras alltså inte här.

En förälders konsumtions- och brukskrediter m.m. godkänns inte som minskningar av underhållsförmågan. Ett barns rätt till underhåll går i dessa fall före kreditgivarens rätt. I undantagsfall kan man i den slutliga skälighetsbedömningen (se 5.3 i anvisningen) också beakta en förälders andra skulder på basis av individuell prövning. I dessa fall ställs dock särskilda krav på bl.a. lånetidpunkten och skuldens ändamål.

3.3.6 Föräldrarnas övriga underhållsansvar

Enligt 2 § i lagen om underhåll för barn skall föräldrarnas övriga, på lag grundade underhållsansvar beaktas vid bedömningen av deras respektive underhållsförmåga. Under denna rubrik ges anvisningar om hur detta skall ske.

Enligt punkt 1 får en förälder göra ett underhållsavdrag för andra barn som bor tillsammans med honom eller henne. På detta sätt reserveras medel för föräldern att sörja för underhållet av de barn som bor hos honom eller henne. När underhållsavdragets storlek skall räknas fram utgår man från de allmänna kostnaderna för barn enligt punkt 2 under rubrik 2.2 i anvisningen. Från denna summa avdras underhållsbidrag, underhållsstöd och familjepension som betalas till barnet. Barnbidraget beaktas däremot inte. Det är skäligt att undanta barnbidraget i dessa fall och låta det täcka särskilda kostnader för de barn som bor hos föräldern, t.ex. utgifter för dagvård eller fritidsintressen. I anvisningen avses med en förälders övriga barn endast föräldrarnas egna minderåriga barn som bor tillsammans med honom eller henne och för vilka det i detta sammanhang inte skall träffas avtal om underhållsbidrag.

Avdraget från de allmänna kostnaderna kan också bestämmas utifrån ett barns rätt till underhållsbidrag från en förälder som är bosatt annanstans, och inte bara på basis av det bidrag som barnet faktiskt erhåller. Om det t.ex. är uppenbart att den förälder som inte bor med barnet har förbundit sig att betala ett underhållsbidrag som är alldeles för lågt med hänsyn till föräldrarnas underhållsförmåga, kan avdraget på de allmänna kostnaderna höjas enligt schablon. När man överväger att göra en sådan schablonförhöjning kan man sträva efter att åtminstone i stort sätt bedöma storleken av det underhållsbidrag som barnet skulle ha rätt till enligt anvisningen.

Enligt punkt 2 utgör underhållsavdraget hälften av beloppet för allmänna kostnader, om barnen är gemensamma barn till den aktuella föräldern och en person som bor i samma hushåll. I undantagsfall kan summan vara större, om barnens andra förälder har nedsatt underhållsförmåga, t.ex. till följd av handikapp eller sjukdom eller på grund av att han eller hon sköter gemensamma barn hemma.

Punkt 3 avser situationer där en förälder betalar underhållsbidrag till ett barn som bor annanstans. Underhållsbidraget beaktas som avdrag enligt det fastställda beloppet. Ett belopp som är mindre än det faktiska underhållsbidraget kan dock beaktas om föräldern har förbundit sig att betala ett bidrag som med hänsyn till hans eller hennes underhållsförmåga är exceptionellt stort. I dessa fall beaktas endast ett skäligt belopp enligt schablon.

Äkta makar har underhållsskyldighet gentemot varandra. I första hand skall äkta makar själva svara för sina respektive levnadskostnader. Om en gift person inte själv kan svara för sina egna levnadskostnader, bör det i samband med att ett avtal om underhållsbidrag till barn görs upp reserveras medel för underhållsskyldigheten gentemot maken respektive maken. Enligt punkt 4 får det belopp reserveras som behövs för makens respektive makans allmänna levnadskostnader, dock högst 420 euro i månaden, om personen i fråga är helt eller delvis beroende av sin partner av ett godtagbart skäl. Dessutom får ett skäligt belopp reserveras för makens respektive makans boendekostnader. Detta belopp räknas fram enligt punkt 1–5 under rubrik 3.3.2. Som godtagbart skäl för makens respektive makans behov av underhåll kan nämnas t.ex. arbetslöshet till följd av handikapp eller sjukdom eller att det är motiverat att personen har stannat hemma för att sköta gemensamma barn. Den summa som skall reserveras för levnadskostnaderna bedöms från fall till fall med hänsyn till bl.a. makens respektive makans egna inkomster.

En äkta make respektive maka kan anses vara helt beroende av sin partner åtminstone i sådana fall där han eller hon helt saknar egna inkomster. I sådana fall kan det bli aktuellt med ett avdrag till fullt belopp för boende- och levnadskostnaderna, givetvis beroende på omständigheterna i det aktuella fallet. Om den äkta maken eller maken har egna inkomster kan avdraget bestämmas till skillnaden mellan fullt avdrag och makens respektive makans nettoinkomster.

Mellan sammanboende par finns ingen lagfäst försörjningsskyldighet. Ofta tar dock sammanboende par hand om varandras levnadskostnader och i vissa fall påverkas sociala förmåner av den andras inkomster. Därför kan det i vissa lägen vara motiverat att även beakta en sambos levnadskostnader när underhållsförmågan skall fastställas. Enligt punkt 5 anses det motiverat att beakta en sambos levnadskostnader endast i sådana fall där han eller hon är hemma och tar hand om de sammanboendes gemensamma barn. Avdragets storlek bedöms alltid från fall till fall. Det kan dock uppgå till högst 210 euro i månaden.

Exempel:

1. En förälder är ensamförsörjare och bor tillsammans med sina tre barn. Barnen är 3, 7 och 10 år gamla. De äldsta barnen får fullt underhållsstöd. Föräldern betalar dessutom 120 €månad i underhållsbidrag till ett barn som bor annanstans. Underhållsbidrag skall fastställas för treåringen som bor tillsammans med föräldern.

Föräldern får avdra sina egna levnadskostnader och dessutom underhållsbidraget till barnet som bor annanstans, 120 €. Dessutom får föräldern avdra sammanlagt 320,18 € (allmänna kostnader 290×2 – fullt underhållsstöd $129,91 \times 2$ för sina två hemmaboende barn).

2. En förälder bor tillsammans med sin make och sex barn. Två av barnen är makarnas gemensamma barn (10 år gamla tvillingar), ett barn är den aktuella föräldrarnas eget barn från ett tidigare äktenskap (en 13-åring som får 150 €månad i underhållsbidrag), två barn är makens barn från ett tidigare äktenskap och ett barn är det barn som underhållsbidraget skall räknas ut för).

Föräldern får utöver sina egna levnadskostnader också dra av levnadskostnaderna för makarnas gemensamma barn, sammanlagt 290 €månad ($290 \times 2 : 2$) och levnadskostnaderna för barnet från det tidigare äktenskapet 240 €månad (allmänna kostnader 390 €– underhållsbidraget 150 €).

3.3.7 Resekostnader för umgänge med barn

Barnets rätt att hålla kontakt med den förälder som barnet inte bor hos är en viktig rättighet för barn. Denna rätt har säkerställts i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983). Ett barns föräldrar skall i samförstånd sträva efter att syftet med umgängesrätten uppnås i enlighet med principerna i lagens 1 §. Boföräldern kan därför vara skyldig att främja utövandet av umgängesrätten bl.a. genom att delta i de direkta kostnader som utövandet av umgängesrätten för med sig.

Enligt anvisningen skall reskostnader som är ”större än ringa” beaktas som avdrag på underhållsförmågan hos den förälder som svarar för kostnaderna. Kostnaderna beaktas enligt billigaste ändamålsenliga färdssätt. Vid prövningen av ändamålsenligt färdssätt kan hänsyn tas till bl.a. resans och vistelsens längd. Resekostnaderna beaktas inte om de är mindre än 100 euro i månaden per barn. Är rese-

kostnaderna större än 100 euro får föräldern dra av det överstigande beloppet. Avdragets högsta belopp är dock 100 euro i månaden per barn.

Exempel:

Ett barn reser vartannat veckoslut (fr-sö) från Helsingfors till Rovaniemi för att träffa sin andra förälder. Med hänsyn till vistelsens längd och avståndet mellan orterna kan det anses att flyg är det mest ändamålsenliga färd sättet för barnet. Flygbiljetterna kostar 150 €/månad. Föräldern får göra ett avdrag på 50 €/månad för barnets resekostnader.

3.4 Barnförhöjning

Sociala förmåner som betalas ut till en förälder, t.ex. arbetslöshetsdagpenning och folkpension, kan innehålla en s.k. barnförhöjning. Avsikten med barnförhöjningen är att den skall ersätta utgifter som barnets förälder har på grund av barnet och det är sålunda motiverat att förutsätta att förhöjningen används till barnets underhåll. Enligt anvisningen räknar man med att föräldern har en underhållsförmåga som motsvarar åtminstone barnförhöjningen.

Barnförhöjningarna beaktas som särskilda poster endast i det fall att slutresultatet av beräkningen av en förälders underhållsförmåga visar att han eller hon helt saknar förmåga eller att den är mindre än barnförhöjningen. I dessa fall anses förälderns underhållsförmåga motsvara nettobeloppet av barnförhöjningen uträknad per barn.

Exempel:

En förälders förvärvsinkomster består av grunddagpenning enligt utkomstskyddet. I grunddagpenningen ingår barnförhöjning för ett barn, dvs. 3,56 €/dag netto efter förskottsinnehållning. Förälderns underhållsförmåga beräknas till 0 €/månad. Förälderns förmåga per månad blir sålunda barnförhöjningens nettobelopp $3,56 \text{ €/dag} \times 21,5 \text{ dagar/månad} = 76,54 \text{ €/månad}$.

KAPITEL 4

UMGÄNGESAVDRAG

4.1 Utgångspunkter för umgängesavdrag

Enligt punkt 1 skall ett barn vistas hos sin andra förälder för att umgängesavdrag skall komma i fråga. Det skall med andra ord vara fråga om en situation där den bidragsskyldiga föräldern faktiskt svarar för barnets nödvändiga levnadskostnader under den tid han eller hon har barnet hos sig.

Umgängesavdraget görs på underhållsbidraget enligt schablon. Om det underhållsbidrag som räknats fram enligt schablon är mindre än umgängesavdraget blir det slutliga underhållsbidraget 0 euro. Ett umgängesavdrag kan alltså inte leda till ett negativt underhållsbidrag, dvs. till att barnets boförälder skulle bli skyldig att betala underhållsbidrag till barnets andra förälder.

Enligt punkt 2 utgår man från den fastställda umgängesrätten då den tid föräldern har barnet hos sig skall beräknas. Umgängesrätten kan vara fastställd antingen i rätten eller i ett avtal som fastställs av socialnämnden. När umgängets omfattning skall bedömas för beräkning av umgängesavdraget är det genomsnittliga antalet övernattningar i månaden avgörande. I antalet övernattningar räknas såväl regelbundna veckoslut eller motsvarande hos den bidragsskyldiga föräldern och längre semestervistelser under kalenderåret. Det sammanlagda antalet övernattningar delas sedan med tolv. Längre vistelser t.ex. under sommaren ökar sålunda antalet övernattningar i snitt under en kalendermånad. Umgängesavdraget och sålunda också underhållsbidraget är alltid lika stort under årets alla månader.

Exempel:

Ett barn vistas en vecka under jullovet, en vecka under sportlovet och fyra veckor under sommarlovet och dessutom varannan vecka från fredag kl. 18 till söndag kl. 18 hos den förälder som barnet inte bor stadigvarande hos. Under ett kalenderår vistas barnet sålunda hos föräldern $7 + 7 + 28 + 2 \times (52 - 6 \text{ veckor}) : 2 = 88$ nätter. Medeltalet av övernattningar i månaden blir $88 : 12 = 7$ nätter.

Punkt 3 avser situationer där föräldrarna har kommit överens om umgängesrätten i ett avtal som inte har fastställts av socialnämnden eller situationer där den faktiska umgängesrätten avviker märkbart, inte bara tillfälligt, från den fastställda umgängesrätten. I dessa fall fastställs umgängesavdraget enligt det faktiska antalet nätter som barnet i snitt tillbringar hos sin andra förälder. Det blir fråga om en bedömning från fall till fall där man utgår från ett antagande om hur vistelserna

sannolikt kommer att ske i fortsättningen. Bedömningen bygger självfallet oftast på hur vistelserna faktiskt skett före avtalet om underhållsbidrag.

Om det sedan avtalet ingåtts visar sig att den faktiska umgängesrätten avviker från det som antogs då avtalet ingicks, kan detta utgöra ett skäl för att ändra avtalet, om förutsättningarna under rubrik 6.1 uppfylls.

4.2 Umgängesavdragets storlek

I punkt 1 finns en tabell över umgängesavdragsbeloppen enligt barnets ålder och vistelsens omfattning. De summor som presenteras i anvisningen utgår från att den förälder som inte bor med barnet svarar endast för barnets nödvändiga levnadskostnader under vistelsen. Om föräldrarna har kommit överens om att barnet skall tillbringa lika mycket tid hos bägge föräldrarna och båda föräldrarna svarar lika för alla kostnader för barnet, kan föräldrarna självfallet också komma överens om ett större avdrag än vad som anges i anvisningen.

I punkt 2 finns särskild vägledning för sådana fall där föräldrarnas sammanlagda underhållsförmåga inte räcker till för att täcka barnets behov av underhåll. Eftersom barnets behov inte helt kan tillfredsställas i dessa fall, är det motiverat att föräldrarna delar lika på den del av barnets levnadskostnader som man blir tvungen att pruta på. Endast den del av umgängesavdraget enligt tabell som svarar mot föräldrarnas gemensamma förmåga beaktas i proportion till barnets behov av underhåll.

Exempel:

Avtal om underhållsbidrag skall ingås för en 11-åring vars behov av underhåll är 490 €månad. Underhållsförmågan hos barnets boförälder är 200 €månad och hos den andra föräldern 150 €månad. Barnet vistas hos sin andra förälder i snitt 10 nätter i månaden.

Umgängesavdraget är enligt tabell 38 €månad.

Eftersom föräldrarnas sammanlagda underhållsförmåga ($200 + 150 = 350$ €) inte är tillräcklig för att täcka barnets behov (490 €) räknas umgängesavdraget enligt följande:

$$\text{Umgängesavdraget} = 38 \times (150 + 200) : 490 = 27 \text{ €månad.}$$

Om det vid ett och samma tillfälle skall träffas avtal om underhållsbidrag för två eller flera syskon, jämförs enligt punkt 3 föräldrarnas sammanlagda underhållsförmåga med barnens sammanlagda behov av underhåll. Om föräldrarnas sam-

manlagda förmåga inte är tillräcklig för att täcka barnens sammanlagda behov, räknas umgängesavdraget skilt för varje barn enligt formeln i anvisningen. Formeln kan tillämpas oberoende av om syskonen bor hos samma förälder eller hos olika föräldrar.

Exempel:

Avtal om underhållsbidrag skall ingås för en 7-åring och en 5-åring. Det äldre barnets behov av underhåll är 400 €månad och det yngre barnets behov är 500 €månad. Boföräldrarnas underhållsförmåga är 200 €månad och den andra förälderns förmåga är 300 €månad. Vartdera barnet vistas hos sin andra förälder i snitt 13 nätter i månaden.

Umgängesavdraget är enligt tabell 49 €månad för det äldre barnet och 45 €månad för det yngre barnet.

Eftersom föräldrarnas sammanlagda underhållsförmåga ($200 + 300 = 500$ €) inte är tillräcklig för att täcka barnens sammanlagda behov ($400 + 500 = 900$ €) räknas umgängesavdraget enligt följande:

Umgängesavdraget för det äldre barnet = $49 \times (300 + 200) : (400 + 500) = 27$ €månad.

Umgängesavdraget för det yngre barnet = $45 \times (300 + 200) : (400 + 500) = 25$ €månad.

KAPITEL 5

UTRÄKNING AV UNDERHÅLLSBIDRAGETS STORLEK

5.1 Hur underhållsbidraget räknas fram för ett barn

I punkt 1 finns en formel för uträknandet av underhållsbidrag när det är fråga om att avtala om underhållsbidrag för endast ett barn. Formeln leder till att föräldrarna svarar för sitt barns underhåll i förhållande till sin respektive förmåga i enlighet med punkt 2 under rubrik 1.3.

Punkt 2 innehåller en precisering till följd av den andra meningen i punkt 2 under rubrik 1.3. Det underhållsbidrag som räknats fram enligt formeln i punkt 1 skall jämföras med underhållsförmågan hos den förälder som betalar underhållsbidrag. Om slutresultatet överstiger betalarens förmåga blir underhållsbidragsbeloppet

endast den summa som har räknats fram som hans eller hennes underhållsförmåga.

I punkt 3 finns vägledning som gäller umgängesavdraget. Om underhållsförmågan hos den som betalar underhållsbidrag är minst lika stor som det slutresultat som räknas fram enligt punkt 1, skall umgängesavdraget göras på detta slutresultat. Om däremot förmågan hos den förälder som betalar underhållsbidrag är mindre än slutresultatet, räknar man fram underhållsbidragets storlek genom att dra av umgängesavdraget från betalarens underhållsförmåga.

Som det redan konstaterats kan umgängesavdraget inte leda till att underhållsbidraget blir negativt. Om umgängesavdraget är större än underhållsbidraget enligt punkt 1 eller 2, betalas inget underhållsbidrag.

Exempel:

1. Ett barns behov av underhåll är 410 €månad. Boförälderns underhållsförmåga är 400 €månad och den andra förälderns förmåga är 550 €månad. Umgängesavdraget är 43 €månad.

Underhållsbidraget räknas enligt följande:

A. Underhållsbidraget = $410 \times 550 : (550 + 400) = 237$ €månad.

B. Konstateras att slutresultatet inte överstiger betalarens underhållsförmåga.

C. Görs avdrag för umgänge och underhållsbidraget blir alltså $237 - 43 = 194$ €månad.

2. Ett barns behov av underhåll är 490 €månad. Boförälderns underhållsförmåga är 200 €månad och den andra förälderns förmåga är 150 €månad. Umgängesavdraget är 27 €månad.

Underhållsbidraget räknas enligt följande:

A. Underhållsbidraget = $490 \times 150 : (150 + 200) = 210$ €månad.

B. Konstateras att slutresultatet överstiger betalarens underhållsförmåga varför endast 150 €månad räknas som underhållsbidrag.

C. Görs avdrag för umgänge och underhållsbidraget blir alltså $150 - 27 = 123$ €månad.

5.2 Hur underhållsbidraget räknas fram för flera barn

Under denna punkt finns anvisningar för sådana fall där man vid ett och samma tillfälle skall avtala om underhållsbidrag till två eller flera syskon. Anvisningarna kan tillämpas i de fall där alla syskon bor hos samma förälder. Om två syskon bor hos varsin förälder räknas underhållsbidraget ut skilt för vart och ett av barnen enligt vad som anges under rubrik 5.1. Om i en syskonskara på t.ex. tre barn det äldsta barnet bor hos pappan och de två yngre hos mamman, räknas underhållsbidraget som mamman skall betala till det äldsta barnet enligt 5.1 och underhållsbidraget som pappan skall betala till de två yngsta barnen enligt 5.2.

Av punkt 1 framgår principen att behovet av underhåll för ett barn alltid först räknas ut individuellt. För senare uträkningar sammanräknas barnens behov av underhåll.

I punkt 2 finns en formel för att räkna ut underhållsbidraget för vart och ett av barnen. Formeln leder till att underhållsbidragen till syskon är lika stora, eftersom formeln utgår från att varje barns behov av underhåll är det samma som medeltalet av alla hela syskonskarans behov.

Genom preciseringen i punkt 3 säkerställs att underhållsbidragens sammanlagda belopp inte överstiger betalarens förmåga. Det slutresultat som har räknats fram enligt punkt 2 skall jämföras med underhållsförmågan hos den förälder som betalar underhållsbidrag. Om slutsumman överskrider förmågan blir underhållsbidraget för vart och ett av barnen endast den summa som motsvarar föräldrarnas underhållsförmåga delad med antalet barn.

I punkt 4 finns en möjlighet att avvika från räknesättet i punkt 2 och 3 i sådana fall där det inte anses ändamålsenligt att avtala om jämnstora underhållsbidrag för alla barn. Om barnens behov av underhåll är mycket olika kan det vara ändamålsenligt att komma överens om olika stora underhållsbidrag så att bidragen står i proportion till barnens behov. Det är klart att det sammanlagda beloppet för underhållsbidragen i dessa fall skall bli det samma som när underhållsbidragen räknas fram enligt punkt 2 och 3.

Olika stora underhållsbidrag som står i proportion till barnens behov räknas fram genom att använda följande formel för vart och ett av barnen:

$$E1 = N \times E \times LT1 : YLT$$

E1 = underhållsbidraget som skall betalas till barn 1

N = antalet barn

E = det jämnstora underhållsbidrag för varje barn som räknats fram enligt punkt 2 eller 3

LT1 = behovet av underhåll hos barn 1

YLT = det sammanlagda behovet av underhåll för samtliga barn

Punkt 5 innehåller vägledning som gäller umgängesavdraget. Avdraget görs på det underhållsbidrag som räknats fram enligt punkt 2, 3 eller 4, beroende på omständigheterna.

Exempel:

1. Avtal skall träffas om underhållsbidrag för två syskon. Det äldre barnets behov av underhåll är 450 €månad och det yngre barnets 430 €månad. Underhållsförmågan för den förälder som inte bor med barnet är 400 €månad och boförälderns förmåga är 600 €månad. Umgängesavdraget är 28 €månad för vardera barnet.

Underhållsbidraget räknas ut enligt följande:

A. Barnens sammanlagda behov av underhåll är $450 + 430 = 880$ €månad.

B. Underhållsbidraget för ett barn är:

$$E = 880 : 2 \times 400 : (400 + 600) = 176 \text{ €månad.}$$

C. Konstateras att summan av underhållsbidragen för de två barnen inte överskrider betalarens underhållsförmåga ($2 \times 176 = 352$ €månad).

D. Konstateras att det inte är ändamålsenligt att komma överens om olika stora underhållsbidrag för barnen. Umgängesavdraget görs för vardera barnet, dvs. $176 - 28 = 148$ €månad.

2. Avtal skall träffas om underhållsbidrag för tre syskon. Det äldsta barnets behov av underhåll är 600 €månad, mellanbarnets 350 €månad och det yngsta barnets 250 €månad. Underhållsförmågan för den förälder som inte bor med barnen är 600 €månad och boförälderns förmåga är 500 €månad. Umgängesavdraget är 39 €månad för det äldsta barnet, 35 €månad för mellanbarnet och 32 €månad för det yngsta barnet.

Underhållsbidraget räknas ut enligt följande:

A. Barnens sammanlagda behov av underhåll är $600 + 350 + 250 = 1200$ €månad.

B. Underhållsbidraget för ett barn är: $E = 1200 : 3 \times 600 : (600 + 500) = 218$ €månad

C. Konstateras att underhållsbidragen för de tre barnen $3 \times 218 = 654$ €månad överskrider betalarens underhållsförmåga, vilket innebär att underhållsbidraget för varje barn blir $600 : 3 = 200$ €månad.

D. Konstateras att det är ändamålsenligt att komma överens om olika stora underhållsbidrag för barnen. Underhållsbidrag som står i proportion till barnens behov av underhåll räknas fram enligt följande:

1. Underhållsbidraget för det äldsta barnet
 $E1 = 3 \times 200 \times 600 : 1200 = 300 \text{ €månad}$
 2. Underhållsbidraget för mellanbarnet
 $E2 = 3 \times 200 \times 350 : 1200 = 175 \text{ €månad}$
 3. Underhållsbidraget för det yngsta barnet
 $E3 = 3 \times 200 \times 250 : 1200 = 125 \text{ €månad}$
- E. Umgängesavdrag görs för barnen:
1. Underhållsbidraget för det äldsta barnet blir:
 $300 - 39 = 261 \text{ €månad.}$
 2. Underhållsbidraget för mellanbarnet blir:
 $175 - 35 = 140 \text{ €månad.}$
 3. Underhållsbidraget för det yngsta barnet blir:
 $125 - 32 = 93 \text{ €månad.}$

5.3 Skälighetsbedömning

Till sist skall det göras en bedömning av om det underhållsbidrag som har räknats fram enligt anvisningen är skäligt i det enskilda fallet. Vid denna skälighetsbedömning kan man beakta alla omständigheter som enligt lag skall påverka underhållsbidragets storlek. Särskilt kan man fokusera på sådana särskilda omständigheter i ett enskilt fall som inte har beaktats i anvisningen, som närmast har gjorts upp med tanke på typiska fall. Omständigheter som här avses är t.ex. en förälders stora utgifter för skuldskötsel som inte har beaktats enligt punkt 3.3.5, ett barns exceptionellt stora umgängesrätt eller föräldrarnas underhållsförmåga och de förhållanden som barnet har vant sig vid.

Vid bedömningen av underhållsbidragets skälighet kan en förälders stora utgifter för skuldskötsel beaktas även i sådana fall där det inte är fråga om bostads- eller studielån men skulden beror på något annat godtagbart skäl. En förälders utgifter för skötsel av en skuld som t.ex. har upptagits för familjens försörjning medan föräldrarna ännu bodde tillsammans kan i ett enskilt fall ge anledning att avvika från det underhållsbidrag som räknas fram enligt anvisningen. Det är dock inte alltid motiverat att beakta utgifterna för skuldskötsel på detta sätt. Om det t.ex. redan vid avvittringen av egendomen har beaktats att en förälder har förbundit sig att ensam ansvara för en gemensam skuld, är det inte längre motiverat att beakta skulden som en skälighetsfaktor när avtalet om underhållsbidrag görs upp.

I sådana fall där den förälder som skall betala underhållsbidrag har en stor underhållsförmåga kan det dessutom i ett enskilt fall vara skäligt att försöka trygga barnets invanda förhållanden genom att höja underhållsbidraget över det belopp som räknas fram enligt formeln. En sådan höjning är dock avsedd att komma i fråga endast i undantagsfall och det måste finnas välgrundade skäl med hänsyn till barnets bästa.

5.4 Anteckning för eventuellt underhållsstöd

För tillämpningen av lagen om underhållstrygghet (671/1998) är det viktigt att på ett tillförlitligt sätt dokumentera omständigheterna kring ett avtal om underhållsbidrag. Enligt lagen om underhållstrygghet har ett barn rätt till underhållsstöd bl.a. i sådana fall där ett lågt underhållsbidrag beror på att den underhållsskyldige antingen har svag försörjningsförmåga eller helt saknar försörjningsförmåga. Under denna rubrik ges därför vägledning för sådana fall där underhållsbidraget är mindre eller lika stort som ett underhållsstöd till fullt belopp. I avtalet om underhållsbidrag skall det antecknas om orsaken till det låga underhållsbidraget beror på bristande betalningsförmåga hos den underhållsskyldige eller på något annat.

I punkt 2 anges det hur man bedömer att ett litet underhållsbidrag beror på den underhållsskyldiges bristande förmåga. Bedömningen görs genom en jämförelse mellan den underhållsskyldiges underhållsförmåga, uträknad enligt anvisningen, och underhållsstödet till fullt belopp. Om underhållsförmågan är större än fullt underhållsstöd, beror det lilla underhållsbidraget på något annat skäl än den underhållsskyldiges bristande förmåga och det finns sålunda inte någon rätt till ett kompletterande underhållsstöd. Om däremot förmågan att betala underhåll är mindre än fullt underhållsstöd, uppkommer rätten till kompletterande underhållsstöd. Det kompletterande underhållsstödets storlek räknas ut enligt 8 § 2 mom. genom att underhållsbidraget subtraheras från det fulla underhållsstödet.

Exempel:

1. Ett barns behov av underhåll är 500 €/månad. Boförälderns underhållsförmåga är 300 €/månad och den förälder som skall betala underhållsbidrag har en förmåga på 50 €/månad. Den bidragsbetalande förälderns andel av barnets behov blir $500 \times 50 : (50 + 300) = 71$ €/månad. Eftersom detta är mer än den betalandes underhållsförmåga, blir underhållsbidraget bara 50 €/månad. Något umgängesavdrag skall inte göras.

I detta fall är underhållsbidraget mindre än fullt underhållsstöd (129,21 euro). För att ta reda på om detta beror på den underhållsskyldiges bristande förmåga, jämförs underhållsförmågan och det fulla underhållsstödet. Eftersom underhållsförmågan hos den förälder som skall betala underhållsbidraget är mindre än fullt underhållsstöd, beror det låga underhållsbidraget på bristande betalningsförmåga hos den underhållsskyldige. Barnet har sålunda rätt till kompletterande underhållsstöd, dvs. $129,91 - 50 = 79,91$ €/månad.

2. Ett barns behov av underhåll är 500 €/månad. Boförälderns underhållsförmåga är 1 000 €/månad och den förälder som skall betala underhållsbidrag har en förmåga på 150 €/månad. Den bidragsbetalande förälderns andel av barnets behov blir $500 \times 150 : (150 + 1 000) = 65$ €/månad. Något umgängesavdrag skall inte göras.

Också i detta fall är underhållsbidraget mindre än fullt underhållsstöd. Eftersom underhållsförmågan hos den förälder som skall betala underhållsbidrag dock är större än fullt underhållsstöd, beror det låga underhållsbidraget på s.k. annat skäl. Barnet har sålunda inte rätt till kompletterande underhållsstöd.

3. Ett barns behov av underhåll är 250 €/månad. Vardera förälderns underhållsförmåga är 200 €/månad. Umgängesavdraget är 49 €/månad.

Underhållsbidraget före umgängesavdraget är $250 \times 200 : (200 + 200) = 125$ €/månad. Efter umgängesavdraget är underhållsbidraget $125 - 49 = 76$ €/månad.

Underhållsbidraget är mindre än fullt underhållsstöd. Detta beror dock på umgängesavdraget och inte på betalarens bristande förmåga, eftersom underhållsförmågan hos den underhållsskyldiga föräldern är större än det fulla underhållsstödet. Barnet har sålunda inte rätt till kompletterande underhållsstöd.

4. Ett barns behov av underhåll är 250 €/månad. Boförälderns un-

derhållsförmåga är 150 €månad och den förälder som skall betala underhållsbidrag har en förmåga på 50 €månad. Umgängesavdraget är 39 €månad.

Underhållsbidraget före umgängesavdraget är $250 \times 50 : (50 + 150) = 63$ €månad.

Eftersom slutsumman överskrider betalarens underhållsförmåga blir underhållsbidraget dock bara 50 €månad. Efter umgängesavdraget är underhållsbidraget $50 - 39 = 11$ €månad.

Underhållsbidraget är mindre än fullt underhållsstöd. I det aktuella fallet är den underhållsskyldiges försörjningsförmåga mindre än det fulla underhållsstödet och det låga underhållsbidraget beror alltså på den underhållsskyldiges bristande betalningsförmåga. Det kompletterande underhållsstödet räknas ut enligt 8 § 2 mom. i lagen om underhållstrygghet genom att underhållsbidraget subtraheras från det fulla underhållsstödet. Barnet har sålunda rätt till 118, 91 euro i kompletterande underhållsstöd ($129,91 - 11$ €).

5. Underhållsbidrag skall samtidigt avtalas för två barn. Vartdera barnets behov av underhåll är 400 €månad. Boföräldrarnas underhållsförmåga är 200 €månad och förmågan hos den förälder som skall betala underhållsbidrag är 80 €månad. Något umgängesavdrag skall inte göras.

Underhållsbidraget per barn är $(400 + 400) : 2 \times 80 : (80 + 200) = 114$ €månad.

Eftersom underhållsbidragen sammanlagt överskrider betalarens underhållsförmåga blir underhållsbidraget per barn endast $80 : 2 = 40$ €månad.

Underhållsbidraget är mindre än underhållsstödet. I det aktuella fallet är den underhållsskyldiges underhållsförmåga mindre än det fulla underhållsstödet och det låga underhållsbidraget beror alltså på den underhållsskyldiges bristande betalningsförmåga. Det kompletterande underhållsstödet räknas ut enligt 8 § 2 mom. i lagen om underhållstrygghet genom att underhållsbidraget subtraheras från det fulla underhållsstödet. Vartdera barnet har sålunda rätt till 89, 91 euro i kompletterande underhållsstöd ($129,91 - 40$ €).

KAPITEL 6

ÄNDRING AV UNDERHÅLLSBIDRAG

6.1 Ändring av underhållsbidrag på grund av ändrade förhållanden

Enligt anvisningen skall eventuella ändringar av underhållsbidrag bedömas utifrån det slutresultat som har räknats fram. Med slutresultat avses det underhållsbidrag som räknats fram enligt anvisningen före den sista skälighetsbedömningen. För att ett underhållsbidrag skall ändras förutsätts det att två kriterier blir uppfyllda. För det första skall de förhållanden som påverkar underhållsbidragets storlek ha ändrats till den grad att en ny beräkning av underhållsbidraget resulterar i en summa som avviker med minst 15 % från det tidigare fastställda underhållsbidraget.

Det kan vara antingen en enskild faktor eller flera samverkande faktorer som leder till att 15 %-tröskeln för ändring överskrids. Som exempel på en enskild faktor kan nämnas att den underhållsskyldige har blivit arbetslös, medan det är fråga om samverkande faktorer om t.ex. boföräldrarnas inkomstnivå har stigit samtidigt som underhållsansvaret har ökat för den förälder som inte bor med det bidragsberättigade barnet. En enda t.o.m. betydande ändring i omständigheterna ger därför inte alltid anledning att ändra ett underhållsbidrag, om det samtidigt har inträffat andra förändringar som upphäver varandra helt eller åtminstone till en så stor del att tröskeln för en ändring inte överskrids.

Det förutsätts också att en ändring av omständigheterna inte är endast kortvarig. En ändring kan i regel betraktas som kortvarig om den avser en period på mindre än två månader. Som exempel på en ändring som i allmänhet är kortvarig kan nämnas en förälders deltagande i strejk.

När det konstateras att tröskeln på 15 % har överskridits skall man enligt punkt b ytterligare överväga om det som helhet betraktat skall anses skäligt att ändra underhållsbidraget. Detta bedöms alltid från fall till fall och vid bedömningen kan man ta hänsyn bl.a. till omständigheter av samma typ som vid den slutliga skälighetsbedömningen enligt 5.3.

ANVISNING FÖR BERÄKNING AV UNDERHÅLLSBIDRAG TILL BARN

KAPITEL 1

ALLMÄNT

1.1 Anvisningens tillämpningsområde

1. I anvisningen ges vägledning för hur underhållsbidrag till barn skall räknas ut enligt lagen om underhåll för barn (704/1975).
2. Anvisningen är avsedd för sådana fall där ett barn har två underhållsskyldiga föräldrar som är bosatta i Finland och barnet bor tillsammans med den ena av dem (boföräldern). Anvisningen kan i tillämpliga delar användas också i andra fall för att bedöma ett barns behov av underhåll och föräldrarnas underhållsförmåga.
3. Anvisningen gäller inte uträknandet av utbildningsbidrag som avses i 3 § 2 mom. i lagen om underhåll för barn.

1.2 Avtal om underhållsbidrag som avviker från anvisningen

1. Ett avtal om underhållsbidrag fastställs i enlighet med vad föräldrarna har kommit överens om, om inte annat följer av punkterna 2 och 3.
2. Om föräldrarna har kommit överens om ett underhållsbidrag som är mindre än det underhållsbidrag som skulle ha räknats fram enligt anvisningen, kan avtalet fastställas om underhållsbidraget kan anses skäligt med hänsyn till 8 § 2 mom. i lagen om underhåll för barn. I dessa fall skall man beakta barnets rätt till tillräckligt underhåll, föräldrarnas betalningsförmåga och andra relevanta omständigheter.
3. Om föräldrarna har kommit överens om ett underhållsbidrag som är större än det underhållsbidrag som skulle ha räknats fram enligt anvisningen, kan avtalet fastställas om underhållsbidraget inte är så stort att det är uppenbart att avsikten med avtalet, helt eller delvis, är något annat än att fullgöra underhållsskyldigheten.

1.3 Principer för hur underhållsbidraget räknas fram

1. När ett underhållsbidrag räknas fram utgår man från barnets behov av underhåll och föräldrarnas underhållsförmåga.

2. Föräldrarna svarar för ett barns underhåll i förhållande till sin förmåga. Den förälder som inte bor med barnet svarar dock högst för ett belopp som är lika med föräldrarnas underhållsförmåga.
3. Bedömningen av ett barns behov av underhåll och föräldrarnas underhållsförmåga sker på månadsbasis.

1.4 Beräkningstidpunkt och kända förändringar

1. När ett underhållsbidrag räknas fram utgår man från de förhållanden som råder vid den tidpunkt då avtalet ingås. Dessutom beaktas förändringar som är ”större än ringa” och som med stor säkerhet kommer att inträffa i en nära framtid. I dessa fall görs särskilda beräkningar för tiden före förändringen och för tiden efter förändringen. Det nya underhållsbidraget börjar gälla från och med tidpunkten för förändringen.
2. Om barnets eller en förälders månadsinkomst varierar räknar man med att månadsinkomsten är en tolfedel av de inkomster som barnet eller föräldern antas ha under året. Det samma gäller om utgifterna varierar per månad.

1.5 Antecknande av omständigheter som legat till grund för avtalet

Omständigheter som legat till grund för avtalet antecknas i avtalet om underhållsbidrag eller i avtalets bilagor i den utsträckning de är kända.

KAPITEL 2

BERÄKNING AV BARNES BEHOV AV UNDERHÅLL

2.1 Utgångspunkter

1. När ett barns behov av underhåll skall räknas fram beaktas allmänna och särskilda kostnader för underhållet på det sätt som anges nedan (2.2 och 2.3).
2. Från summan av de allmänna och särskilda kostnaderna görs avdrag enligt 2.4.

2.2 Allmänna kostnader

1. Som allmänna kostnader för ett barns underhåll räknas
 - a) matutgifter,
 - b) kläder och skor,
 - c) personlig hygien,

- d) telefon och dator samt telefonavgifter och andra avgifter för användning av datakommunikation,
 - e) fickpengar,
 - f) vanliga rekreations- och fritidsaktiviteter och tillhörande utrustning,
 - g) tillfälliga eller smärre utgifter för hälso- och sjukvård och mediciner,
 - h) tillfälliga eller smärre utbildningsutgifter,
 - i) barnets andel av hemmets utrustning (möbler, apparater m.m.),
 - j) resor, och
 - k) andra jämförbara utgifter.
2. Schablonbeloppen för allmänna kostnader för ett barns underhåll är
 - a) 250 euro/månad för barn i åldern 0–6 år,
 - b) 290 euro/månad för barn i åldern 7–12 år och
 - c) 390 euro/månad för barn i åldern 13–17 år.
 3. Om de faktiska allmänna kostnaderna för ett barns underhåll de facto är märkbart lägre än schablonbeloppet av något särskilt skäl, beaktas de faktiska kostnaderna.

2.3 Särskilda kostnader

2.3.1 Barns andel av boendekostnaderna

Ett barns andel av boendekostnaderna beräknas schablonmässigt, dvs. som en viss procent av boförlärdernas boendekostnader, framräknade enligt punkterna 1–5 under 3.3.2.

Antalet barn i familjen (endast boförlärdens egna barn beaktas)	Ett barns andel av boendekostnaderna
1 barn	23 %
2 barn	19 %
3 barn	16 %
4 barn	14 %
5 barn	12 %
6 barn	11 %
7 barn	10 %

2.3.2 Utgifter för barndagvård

1. De faktiska kostnaderna för barnomsorgen beaktas.
2. Om utgifterna för barnomsorgen är högre än de kommunala dagvårdavgifterna beaktas de dock endast till ett belopp som motsvarar de kommunala avgifterna. De faktiska kostnaderna beaktas om den förälder som

inte bor med barnet har deltagit i beslutet om att välja en dyrare form av barnomsorg eller om kostnaderna är motiverade och skäliga.

2.3.3 *Utgifter för morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever*

1. De faktiska kostnaderna för morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever beaktas.
2. Om utgifterna för morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever är högre än avgifterna för den verksamhet som tillhandahålls av kommunen, beaktas endast ett belopp som motsvarar de kommunala avgifterna. De faktiska kostnaderna för morgon- och eftermiddagsverksamheten beaktas dock om den förälder som inte bor med barnet har deltagit i beslutet om att välja en dyrare verksamhetsform eller om kostnaderna är motiverade och skäliga.

2.3.4 *Utbildningskostnader*

1. Regelbundna utgifter för ett barns utbildning som är ”större än ringa” beaktas om den förälder som inte bor med barnet har deltagit i valet av skolform eller i beslutet om att barnet skall söka en viss utbildning. Dessutom beaktas utgifterna om kostnaderna är motiverade och skäliga, särskilt med hänsyn till barnets fallenhet och önskemål.
2. Om ett barn får studiestöd enligt lagen om studiestöd (65/1994) beaktas de kostnader som avses i punkt 1 endast till den del som överskrider studiestödet.

2.3.5 *Kostnader för specialintressen*

I sådana fall där ett barn har ett specialintresse beaktas kostnaderna som detta medför om de är ”större än ringa” och om den förälder som inte bor med barnet har deltagit i beslutet om att inleda aktiviteten eller om kostnaderna är motiverade och skäliga, särskilt med hänsyn till barnets fallenhet och önskemål.

2.3.6 *Försäkringspremier*

Premierna för ett barns försäkring beaktas om den förälder som inte bor med barnet har deltagit i beslutet om att teckna försäkringen eller om premierna är motiverade och skäliga.

2.3.7 *Särskilda kostnader för hälso- och sjukvård*

1. De faktiska kostnaderna för den hälso- och sjukvård och de mediciner som är nödvändiga till följd av ett barns sjukdom eller handikapp beaktas om kostnaderna är långvariga eller ”större än ringa”. Det samma

gäller för extra kostnader för specialdiet och motsvarande kostnader som är nödvändiga på grund av ett handikapp eller en sjukdom hos barnet.

2. Om ett barn får vårdbidrag enligt lagen om vårdbidrag för barn (444/1969) eller handikappbidrag enligt lagen om handikappbidrag (124/1988) beaktas de kostnader som avses i punkt 1 endast till den del som överskrider vårdbidraget respektive handikappbidraget.

2.3.8 Andra särskilda kostnader

Om ett barns underhåll medför andra särskilda kostnader som är jämförbara med kostnaderna som avses i 2.3.2–2.3.7, beaktas dessa enligt de principer som framgår i 2.3.2–2.3.7.

2.4 Avdrag

2.4.1 Barnbidrag

1. Barnbidraget betalas till barnets boförälder och det avdras från kostnaderna för barnets underhåll. Ensamförsörjartillägget enligt 7 § 3 mom. i barnbidragslagen (796/1992) avdras dock inte.
2. Om en förälder har rätt till barnbidrag för mer än ett barn räknar man fram den summa som skall avdras för varje barn genom att lägga samman alla barnbidrag, med undantag för ensamförsörjartillägget, och dela denna summa med antalet barn.

2.4.2 Barns förvärvsinkomster

1. Ett barns tillfälliga eller små förvärvsinkomster avdras inte från kostnaderna för barnets underhåll.
2. Om ett barn regelbundet har förvärvsinkomster som är ”större än ringa”, avdras från kostnaderna för barnets underhåll en sådan andel av förvärvsinkomsternas nettobelopp som det är skäligt att förutsätta att barnet skall använda för sitt eget underhåll.

2.4.3 Barns kapitalinkomster och förmögenhet

1. Nettobeloppet av ett barns kapitalinkomster avdras från kostnaderna för barnets underhåll.
2. Ett barns förmögenhet beaktas inte vid beräkningen av barnets behov av underhåll. I sådana fall där ett barn har en så betydande förmögenhet att det är skäligt att anse att barnet skall använda en del av den för sitt underhåll, avdras dock ett skäligt belopp från kostnaderna för barnets underhåll.

KAPITEL 3

BERÄKNING AV FÖRÄLDRARNAS UNDERHÅLLSFÖRMÅGA

3.1 Utgångspunkter

1. När en förälders underhållsförmåga skall räknas fram beaktas hans eller hennes inkomster och möjligheter att skaffa inkomster samt hans eller hennes förmögenhet på det sätt som anges i 3.2.
2. En förälders egna skäligen levnadskostnader och hans eller hennes övriga underhållsansvar beaktas som avdrag på underhållsförmågan på det sätt som anges i 3.3.

3.2 Föräldrarnas inkomster, inkomstmöjligheter och förmögenhet

3.2.1 Inkomster

1. Med en förälders inkomster avses löner, arvoden och andra förmåner som betalas till honom eller henne som ersättning för ett arbete eller en tjänst. Dagtraktamenten och kilometerersättningar räknas som inkomst endast om det är uppenbart att förmånsbeloppet är väsentligt högre än de nödvändiga kostnader som det är avsett för. I dessa fall avdras kostnaderna från förmånsbeloppet.
2. Inkomster avser också inkomster av näringsverksamhet eller yrkesutövning samt kapitalinkomster, pensioner, studiepenning, vuxenstudiepenning, arbetslöshetsersättning och andra motsvarande sociala förmåner i pengar. I fråga om barnbidrag räknas endast ensamförsörjartillägget som inkomst för en förälder.
3. Som inkomst räknas också underhållsbidrag som betalas med stöd av äktenskapslagen (234/1929) samt försäkrings- och skadeersättningar och andra motsvarande ersättningar som betalas i stället för inkomst eller som ersättning för minskad försörjning.
4. Till en förälders penninginkomster adderas beskattningsvärdet på hans eller hennes naturaförmåner. Tillägg görs dock inte i fråga om den del som används för föräldrarnas skäligen levnadskostnader och som enligt 3.3.2 eller 3.3.4 kunde beaktas som avdrag på hans eller hennes underhållsförmåga.
5. Från inkomsterna avdras skatt enligt förskottsinnehållningen eller förskottsuppbörden. De obligatoriska arbetstagaravgifterna avdras också. Om en del av löneinkomsterna eller av de andra inkomsterna är föremål

för utmätning, räknas den utmätta delen som inkomst för en förälder när hans eller hennes underhållsförmåga räknas fram.

3.2.2 *Betalningar som inte räknas som inkomst*

Som inkomst för en förälder räknas inte

- a) tillfälliga smärre understöd och arvoden,
- b) handikappbidrag enligt lagen om handikappbidrag (124/1988) och vårdbidrag för pensionstagare enligt folkpensionslagen (347/1956),
- c) utkomststöd,
- d) ersättning för uppehälle enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002), lagen om offentlig arbetskraftsservice (1295/2002) eller lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005),
- e) studielån för studerande, eller
- f) allmänt bostadsbidrag enligt lagen om bostadsbidrag (408/1975), bostadsbidrag för pensionstagare enligt lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (591/1978), bostadstillägg enligt lagen om studiestöd (65/1994) och bostadsunderstöd enligt militärunderstödslagen (781/1993).

3.2.3 *Möjligheter att skaffa inkomster*

1. Om en förälders inkomster utan godtagbar anledning är lägre än vad föräldern kunde ha möjlighet till, räknas den summa som inkomst som föräldern skulle kunna skaffa sig. Vid bedömningen av en förälders inkomstmöjligheter beaktas hans eller hennes arbetsförmåga, utbildning, arbetserfarenhet, ålder och andra jämförbara omständigheter.
2. Godtagbara skäl för låga inkomster är
 - a) studier för ett första yrke,
 - b) fortbildning, kompletterande utbildning eller omskolning som kan anses motiverad för att föräldern skall kunna upprätthålla eller förbättra sin underhållsförmåga,
 - c) arbetslöshet som inte är självförvållad,
 - d) fängelsestraff,
 - e) moderskaps- faderskaps- eller föräldraledighet, vårdledighet och partiell vårdledighet, samt
 - f) annat jämförbart skäl.

3.2.4 *Föräldrars förmögenhet*

1. Om en förälder har annan förmögenhet än den som räknas till grundskyddet, beaktas förmögenheten som ett tillägg till hans eller hennes underhållsförmåga i enlighet med vad som är skäligt. Tillägget bedöms särskilt med hänsyn till förmögenhetens kvalitet och kvantitet.

2. Till en förälders grundskydd räknas förmögenhet som utgörs av en bostad som används som stadigvarande bostad och som är skälig med hänsyn till föräldrarnas och dennes familjs behov. Till grundskyddet räknas också vanligt bostadslösöre, personliga saker och de arbetsredskap och motsvarande som föräldern behöver för sin försörjning.

3.3 Avdrag

3.3.1 Allmänna levnadskostnader

1. Som allmänna levnadskostnader för en förälder räknas
 - a) matutgifter,
 - b) kläder och skor,
 - c) tillfälliga eller smärre utgifter för hälso- och sjukvård och mediciner,
 - d) personlig hygien,
 - e) städning och underhåll av hemmet samt anskaffning av lösöre till bostaden,
 - f) telefon och dator samt telefonavgifter och andra avgifter för användning av datakommunikation,
 - g) vanliga rekreations- och fritidsaktiviteter och tillhörande utrustning,
 - h) dagstidningsprenumerationsavgift och TV-licens, samt
 - i) andra jämförbara utgifter.
2. Schablonbeloppen för allmänna levnadskostnader är
 - a) 500 euro/månad för en ensamboende eller en ensamförsörjare, och
 - b) 420 euro/månad för den som lever i äktenskap, i äktenskapsliknande förhållande eller annat parförhållande.
3. Om de faktiska allmänna levnadskostnaderna för en förälder av någon orsak är märkbart lägre än schablonbeloppet, beaktas de faktiska kostnaderna.

3.3.2 Boendekostnader

1. En förälders boendekostnader beaktas i enlighet med vad han eller hon betalar. Om de faktiska kostnaderna är klart större än vad som skall anses skäligt på bostadsorten i fråga, beaktas dock endast det belopp som anses skäligt. Vid skälighetsbedömningen skall man särskilt ta hänsyn till storleken av den familj som föräldern bor tillsammans med och umgängesrätten för barn som inte bor hos föräldern. Till en förälders familj räknas hans eller hennes barn samt make respektive maka, sambo eller annan person som föräldern lever i parförhållande med.
2. Till boendekostnaderna räknas hyra, skötsel- och finansieringsvederlag i bostadsaktiebolag och vederlag för nyttjande av bostadsrättsbostad samt räntor och amorteringar på bostadslån.

3. Som boendekostnader räknas även andra nödvändiga boendeutgifter, t.ex. avgifter för vatten, elektricitet, gas, värme, bastu och avfallshantering, jord- och tomtarrende, fastighetsskatt, övriga eventuella avgifter för fastigheten samt försäkringspremier för sedvanliga hem- eller fastighetsförsäkringar.
4. Från boendekostnaderna avdras bostadsstöd, bostadstillägg och militär- understödets bostadsunderstöd. Om en förälder får utkomststöd för sina boendekostnader skall detta dock inte avdras.
5. Om en förälder lever i äktenskap, är sambo eller lever i ett annat parförhållande anses parterna svara för varsin hälft av nettobeloppet av deras sammanräknade boendekostnader.
6. Från boföräldrarnas boendekostnader avdras dessutom till sist det underhållsbidragsberättigade barnets boendekostnader. Barnets boendekostnader räknas fram enligt 2.3.1.

3.3.3 Särskilda kostnader för hälso- och sjukvård

1. Sådana långvariga, nödvändiga kostnader för hälso- och sjukvård som är ”större än ringa” och som en förälder har på grund av sjukdom eller handikapp beaktas enligt faktiska belopp. Detta gäller även extra kostnader för nödvändig specialdiet och jämförbara kostnader som en förälder har till följd av sjukdom eller handikapp.
2. Om en förälder får handikappbidrag enligt lagen om handikappbidrag eller vårdbidrag för pensionstagare enligt folkpensionslagen, beaktas de kostnader som avses i punkt 1 endast till den del som överskrider handikapp- eller vårdbidraget.

3.3.4 Kostnader för användning av egen bil och kostnader för arbetsresor

1. Om en förälder måste använda egen bil för sina arbetsresor eller något annat särskilt skäl, beaktas skäliga kostnader för användningen av egen bil som avdrag på föräldrarnas underhållsförmåga.
2. I övriga fall beaktas en förälders kostnader för arbetsresor i enlighet med kostnaderna för det billigaste färd sättet.

3.3.5 Utgifter för skuldskötsel

1. Räntor och amorteringar på studielån beaktas som avdrag på en förälders underhållsförmåga.
2. Utgifter för skötsel av bostadslån beaktas enligt 3.3.2.

3.3.6 Föräldrarnas övriga underhållsansvar

1. Om en förälder bor tillsammans med andra barn som är hans eller hennes egna barn, får föräldern göra ett underhållsavdrag för varje barn. Avdraget är det belopp som anges för allmänna kostnader för barns underhåll under rubrik 2.2 punkt 2, men från denna summa skall avdrag göras för underhållsbidrag, underhållsstöd och familjepension som betalas till ett barn eller som ett barn har rätt till.
2. Om ett barn som avses i punkt 1 är ett gemensamt barn till en förälder som skall ingå avtal om underhållsbidrag och en person som bor i samma hushåll med denna förälder, är underhållsavdraget för detta barn endast hälften av det belopp som avses i punkt 1. Om det barnets andra förälder inte kan delta i sitt barns underhåll eller om hans eller hennes underhållsförmåga är liten, kan underhållsavdraget vara större, men det kan dock uppgå högst till det belopp som avses i punkt 1.
3. Om en förälder betalar underhållsbidrag till ett barn som bor annanstans, beaktas underhållsbidraget till det belopp som har fastställts. Om det är uppenbart att det fastställda underhållsbidraget är alltför stort med hänsyn till föräldrarnas underhållsförmåga och omständigheterna i övrigt, beaktas endast en skälig del av underhållsbidraget.
4. Om maken respektive maken till en förälder som skall ingå avtal om underhållsbidrag är helt eller delvis beroende av sin partner av något godtagbart skäl, får föräldern göra avdrag för sin makes respektive makas allmänna levnadskostnader och boendekostnader. Avdraget får dock vara högst 420 euro/månad för allmänna levnadskostnader och för boendekostnaderna det belopp som räknas fram enligt 3.3.2 punkterna 1–5.
5. Om sambon till en förälder som skall ingå avtal om underhållsbidrag är helt eller delvis beroende av sin partner på grund av att han eller hon har stannat hemma med deras gemensamma barn, får föräldern göra avdrag för sin sambos levnadskostnader. Avdraget får dock vara högst 210 euro/månad.
6. Underhållsbidrag som en förälder skall betala till sin make respektive maka eller sin före detta make respektive maka avdras inte.

3.3.7 Resekostnader för umgänge med barn

Resekostnader som föranleds av umgängesrätten beaktas som avdrag på underhållsförmågan hos den förälder som svarar för kostnaderna. Kostnaderna beaktas enligt billigaste ändamålsenliga färdsätt. Avdraget får göras endast till den del som överstiger 100 euro/månad per barn. Avdraget får uppgå till högst 100 euro/månad per barn.

3.4 Barnförhöjning

Om en social förmån som betalas till en förälder har höjts på grund av det barn som det aktuella avtalet om underhållsbidrag gäller, räknas minst barnförhöjningens nettobelopp som den föräldrarnas underhållsförmåga.

KAPITEL 4

UMGÄNGESAVDRAG

4.1 Utgångspunkter för umgängesavdraget

1. Om den förälder som inte bor med sitt barn har barnet hos sig, görs avdrag på underhållsbidraget. Avdraget görs enligt vad som anges nedan och motsvarar barnets nödvändiga levnadskostnader under den tid som barnet vistas hos föräldern.
2. Umgängesavdraget räknas enligt det antal nätter i månaden som ett barn enligt fastställd umgängesrätt i snitt vistas hos den förälder som barnet inte stadigvarande bor hos.
3. Om umgängesrätten har avtalats på annat sätt eller om det umgänge som ägt rum väsentligt och inte endast tillfälligt avviker från den fastställda umgängesrätten, bestäms umgängesavdraget enligt det faktiska antal nätter som barnet under ett kalenderår i snitt vistas hos den förälder som inte bor med barnet.

4.2 Umgängesavdragets storlek

1. Umgängesavdragets storlek framgår av följande tabell:

Vistelsen i snitt	0-6 år	7-12 år	13-17 år
färre än 7 nätter/månad	inget avdrag	inget avdrag	inget avdrag
7-9 nätter/månad	26 €	28 €	31 €
10-12 nätter/månad	35 €	38 €	43 €
13-15 nätter/månad	45 €	49 €	54 €

2. Om föräldrarnas sammanlagda underhållsförmåga inte är tillräcklig för att täcka ett barns behov av underhåll, räknas umgängesavdraget fram enligt följande formel:

$$LVP = T \times \frac{EK + LK}{LT}$$

- LPV = umgängesavdraget
 T = avdragets schablonbelopp enligt tabell
 EK = underhållsförmågan hos den förälder som inte bor med barnet
 LK = underhållsförmågan hos boföräldern
 LT = barnets behov av underhåll

3. Om föräldrarna har flera gemensamma barn och skall avtala om underhållsbidrag för dem vid ett och samma tillfälle, räknas umgängesavdraget särskilt för varje barn enligt följande formel, om föräldrarnas sammanlagda underhållsförmåga inte är tillräcklig för att täcka barnens sammanlagda behov av underhåll:

$$LVP = T \times \frac{EK + LK}{YLT}$$

- LPV = umgängesavdraget
 T = avdragets schablonbelopp enligt tabell
 EK = underhållsförmågan hos den förälder som inte bor med barnet
 LK = underhållsförmågan hos boföräldern
 YLT = barnens sammanlagda behov av underhåll

KAPITEL 5

UTRÄKNING AV UNDERHÅLLSBIDRAGETS STORLEK

5.1 Hur underhållsbidraget räknas fram för ett barn

1. Underhållsbidraget för ett barn räknas fram enligt följande formel:

$$E = LT \times \frac{EK}{EK + LK}$$

- E = underhållsbidraget
 LT = barnets behov av underhåll
 EK = underhållsförmågan hos den förälder som inte bor med barnet
 LK = underhållsförmågan hos boföräldern

2. Om underhållsförmågan hos den förälder som inte bor med barnet är mindre än det underhållsbidrag som räknas fram enligt punkt 1, blir underhållsbidraget lika med underhållsförmågan.
3. Från det underhållsbidrag som räknas fram enligt punkt 1 eller 2 görs avdrag för umgänge. Umgängesavdraget bestäms enligt 4.2.

5.2 Hur underhållsbidraget räknas fram för flera barn

1. Om föräldrarna samtidigt skall avtala om underhållsbidrag för flera gemensamma barn som alla bor hos den ena föräldern, beräknas behovet av underhåll särskilt för varje barn enligt vägledningen i kapitel 2, varefter dessa belopp läggs samman.
2. Underhållsbidraget för varje barn räknas fram enligt följande formel:

$$E = \frac{YLT}{N} \times \frac{EK}{EK + LK}$$

E = underhållsbidraget

YLT = barnens sammanlagda behov av underhåll

N = antalet barn

EK = underhållsförmågan hos den förälder som inte bor med barnet

LK = underhållsförmågan hos boföräldern

3. Om underhållsförmågan hos den förälder som inte bor med barnen är mindre än summan av de underhållsbidrag som räknas fram enligt punkt 2, blir underhållsbidraget för vart och ett av barnen lika med föräldrarnas underhållsförmåga delad med antalet barn.
4. Om barnens behov av underhåll är märkbart olika sinsemellan, kan man komma överens om olika stora underhållsbidrag så att de olika bidragen står i proportion till barnens behov av underhåll. Underhållsbidragen skall tillsammans motsvara det sammanlagda beloppet av de underhållsbidrag som räknas fram enligt punkterna 2 eller 3.
5. Från de underhållsbidrag som räknas fram enligt punkterna 2, 3 eller 4 görs avdrag för umgänge. Umgängesavdragen bestäms enligt 4.2.

5.3 Skälighetsbedömning

När ett underhållsbidrag har räknats ut på det sätt som beskrivits ovan, skall man ännu till sist göra en bedömning av om slutresultatet är skäligt med hänsyn till alla omständigheter som inverkar på saken.

5.4 Anteckning för eventuellt underhållsstöd

1. Om det avtalade underhållsbidraget är mindre än eller lika med fullt underhållsstöd enligt 7 § i lagen om underhållstrygghet (671/1998), skall det i avtalet antecknas om detta beror på bristande underhållsförmåga hos den underhållsskyldige eller på något annat.
2. Ett litet underhållsbidrag anses bero på bristande underhållsförmåga i sådana fall där den underhållsskyldiges underhållsförmåga är mindre än

det fulla underhållsstödet. I andra fall anses ett litet underhållsbidrag beror på andra orsaker än bristande underhållsförmåga.

KAPITEL 6

ÄNDRING AV UNDERHÅLLSBIDRAG

6.1 Ändring av underhållsbidrag på grund av ändrade förhållanden

Ett underhållsbidrag kan ändras om

- a) de förhållanden som påverkar underhållsbidraget har ändrats efter det att bidraget fastställdes. Det nya underhållsbidrag som räknas fram enligt 5.1 och 5.2 skall avvika minst 15 procent från det fastställda underhållsbidraget och förändringen skall inte vara kortvarig, och
- b) en ändring av underhållsbidraget skall anses skälig med hänsyn till förhållandena, i fråga om såväl barnet som den förälder som betalar underhållsbidrag.

**BLANKETTER FÖR BERÄKNING AV UNDERHÅLLSBIDRAG TILL
BARN**

(Används som bilagor till avtal om underhåll)

BARNETS BEHOV AV UNDERHÅLL**BILAGA 1****BARNETS NAMN:** _____

Allmänna kostnader (2.2)	
Särskilda kostnader (*) (2.3)	
Barnets andel av boendekostnaderna (2.3.1)	
Utgifter för barnvård (2.3.2)	
Utgifter för morgon-och eftermiddagsksamhet för skolelever (2.3.3)	
Utbildningskostnader (2.3.4)	
Kostnader för specialintressen (2.3.5)	
Försäkringspremier (2.3.6)	
Särskilda kostnader för hälso- och sjukvård (2.3.7)	
Andra särskilda kostnader (2.3.8)	
Allmänna och särskilda kostnader sammanlagt	
Avdrag (2.4)	
Barnbidrag (2.4.1)	
Barnets förvärvsinkomster (2.4.2)	
Barnets kapitalinkomster och förmögenhet (2.4.3)	
Avdrag sammanlagt	
BARNETS BEHOV AV UNDERHÅLL (Allmänna och särskilda kostnader sammanlagt minus summan av avdragen. Resultatet förs över till blankett 4 A eller 4 B)	

(*) Kan vid behov motiveras under "Särskilda skäl och ytterligare upplysningar"

**UNDERHÅLLSFÖRMÅGAN HOS DEN FÖRÄLDER
SOM BARNET BOR HOS**

BILAGA 2 A

FÖRÄLDERNS NAMN: _____

Inkomster och förmögenhet (3.2)	
Inkomster av huvudtjänst (netto)	
Inkomster av näringsverksamhet (netto)	
Pensioninkomster (netto)	
Sociala förmåner (ange förmån och förmånsbelopp)	
Ensamförsörjartillägg på barnbidraget	
Kapitalinkomst och dividender	
Andra inkomster, vilka? (t.ex. inkomster av jordbruk, skogsbruk, biinkomster, semesterpenning m.m.)	
Förälderns förmögenhet utöver grundskyddet (3.2.4); anteckna förmögenhetens kvantitet, kvalitet och värde	
Inkomster och förmögenhet sammanlagt	

Avdrag (3.3)	
Allmänna levnadskostnader (3.3.1)	
Boendekostnader (3.3.2)	
Hyra, vederlag, ränta och amortering på bostadslån	
Vattenavgift	
Elräkning	
Andra boendekostnader som skall beaktas, vilka?	
Boendekostnaderna sammanlagt	
Avdras bostadsstöd/bostadstillägg/bostadsunderstöd	
Boendekostnader netto	
Föräldrarnas andel av nettokostnaderna för boendet	
Avdras barnets andel av boendekostnaderna	
Sammanlagda boendekostnader som skall beaktas	
Särskilda kostnader för hälso- och sjukvård (3.3.3)	
Kostnader för användning av egen bil och kostnader för arbetsresor (3.3.4)	
Utgifter för skuldskötsel (3.3.5)	
Föräldrarnas övriga underhållsansvar, specificeras på nästa sida (3.3.6)	
Resekostnader för umgänge med barnet (3.3.7)	
Avdrag sammanlagt	
Barnförhöjning netto (3.4)	
FÖRÄLDRARNAS UNDERHÅLLSFÖRMÅGA (Inkomster och förmögenhet sammanlagt minus summan av avdragen. Resultatet förs över till blankett 4 A eller 4 B. Om föräldrarnas underhållsförmåga är mindre än barnförhöjningen antecknas barnförhöjningens nettobelopp som föräldrarnas underhållsförmåga)	

SPECIFIKATION AV ÖVRIGT UNDERHÅLLSANSVAR HOS DEN FÖRÄLDER SOM BARNET BOR HOS (3.3.6)

1. Andra barn som bor hos föräldern:

Barnets namn	Allmänna levnadskostnader	Avdrag (underhållsbidrag/underhållsstöd/familjepension till barnet)	Skillnad	Andel som föräldern skall svara för
1.				
2.				
3.				
4.				
Sammanlagt	--	--	--	

2. Underhållsbidrag som föräldern betalar till barn som bor annanstans

Barnets namn	Underhållsbidragets belopp
1.	
2.	
3.	
4.	
Sammanlagt	

3. Make/makas levnadskostnader:

- Allmänna levnadskostnader _____ euro

- Boendekostnader _____ euro

4. Sambos levnadskostnader: _____

Övrigt underhållsansvar sammanlagt: _____ (*)

(*) Flyttas till "Föräldrarnas övriga underhållsansvar" (3.3.6) i bilaga 2 A.

UNDERHÅLLSFÖRMÅGAN HOS DEN FÖRÄLDER SOM BARNET INTE BOR HOS BILAGA 2 B

FÖRÄLDERNS NAMN: _____

Inkomster och förmögenhet (3.2)	
Inkomster av huvudtjänst (netto)	
Inkomster av näringsverksamhet (netto)	
Pensionsinkomster (netto)	
Sociala förmåner (ange förmån och förmånsbelopp)	
Ensamförsörjartillägg på barnbidraget	
Kapitalinkomster och dividender	
Andra inkomster, vilka? (t.ex. inkomster av jordbruk, skogsbruk, biinkomster, semesterpenning m.m.)	
Förälderns förmögenhet utöver grundskyddet (3.2.4); anteckna förmögenhetens kvalitet, kvantitet och värde	
Inkomster och förmögenhet sammanlagt	

Avdrag (3.3)	
Allmänna levnadskostnader (3.3.1)	
Boendekostnader (3.3.2)	
Hyra, vederlag, ränta och amortering på bostadslån	
Vattenavgift	
Elräkning	
Andra boendekostnader som skall beaktas, vilka?	
Boendekostnader sammanlagt	
Avdras bostadsstöd/bostadstillägg/bostadsunderstöd	
Boendekostnader netto	
Förälderns andel av nettokostnaderna för boendet	
Särskilda kostnader för hälso- och sjukvård (3.3.3)	
Kostnader för användning av egen bil och kostnader för arbetsresor (3.3.4)	
Utgifter för skuldskötsel (3.3.5)	
Förälderns övriga underhållsansvar, specificeras på nästa sida (3.3.6)	
Resekostnader för umgänge med barnet (3.3.7)	
Avdrag sammanlagt	
Barnförhöjningen netto (3.4)	
FÖRÄLDERNS UNDERHÅLLSFÖRMÅGA (Förs över till blankett 4 A eller 4 B. Om förälderns underhållsförmåga är mindre än barnförhöjningen antecknas barnförhöjningens nettobelopp som förälderns underhållsförmåga)	

SPECIFIKATION AV ÖVRIGT UNDERHÅLLSANSVAR HOS DEN FÖRÄLDER SOM BARNET INTE BOR HOS (3.3.6)

1. Andra barn som bor hos föräldern:

Barnets namn	Allmänna levnadskostnader	Avdrag (underhållsbidrag/underhållsstöd/familjepension till barnet)	Skillnad	Andel som föräldern skall svara för
1.				
2.				
3.				
4.				
Sammanlagt	--	--	--	

2. Underhållsbidrag som föräldern betalar till barn som bor annanstans

Barnets namn	Underhållsbidragets belopp
1.	
2.	
3.	
4.	
Sammanlagt	

3. Make/makas levnadskostnader:

- Allmänna levnadskostnader _____ euro
- Boendekostnader _____ euro

4. Sambos levnadskostnader: _____

Övrigt underhållsansvar sammanlagt: _____ (*)

(*) Flyttas till "Föräldrarnas övriga underhållsansvar" (3.3.6) i bilaga 2 B.

Särskilda skäl och ytterligare upplysningar

UMGÄNGESAVDRAG

BILAGA 3

Umgängesavdraget har räknats ut:

____ enligt den fastställda umgängesrätten
 ____ på annat överenskommet sätt/ enligt faktisk vistelse

Vistelsen i snitt sammanlagt _____ nätter/månad

Umgängesavdragets belopp _____ €månad

Om föräldrarnas sammanlagda underhållsförmåga inte är tillräcklig för att täcka barnets/barnens behov av underhåll, justeras umgängesavdraget enligt följande formel:

Umgängesavdragsbeloppet _____ x Föräldrarnas sammanlagda underhållsförmåga _____
 _____ =
 Barnens/barnets behov av underhåll _____

BERÄKNING AV UNDERHÅLLSBIDRAGET FÖR ETT BARN

BILAGA 4 A

1. Formel

Barnets behov: _____ X $\frac{\text{Den bidragsskyldiges underhållsförmåga}}{\text{Föräldrarnas sammanlagda underhållsförmåga: _____ + _____}}$ =

2. Jämförelse

- Den bidragsskyldiges underhållsförmåga är tillräcklig för det underhållsbidrag som räknas ut enligt punkt 1

Ja _____

Nej _____

- Om den bidragsskyldiges underhållsförmåga inte är tillräcklig blir underhållsbidraget = underhållsförmågan, dvs. _____ €/månad

3. Justering efter skälighetsbedömningen

4. Anteckning för eventuellt underhållsstöd

- Är orsaken till att underhållsbidraget är mindre än fullt underhållsstöd den att den bidragsskyldiges underhållsförmåga är bristfällig

Ja _____ (den bidragsskyldiges underhållsförmåga är mindre eller lika stor som fullt underhållsstöd)

Nej _____

5. Underhållsbidragets storlek

Underhållsbidraget enligt punkt 1, 2 eller 3 minus umgängesavdraget = _____ €/månad.

BERÄKNING AV UNDERHÅLLSBIDRAG FÖR FLERA BARN

BILAGA 4 B

1. Formel

$$\text{Barnens behov sammanlagt: } \underline{\hspace{2cm}} \times \frac{\text{Den bidragsskyldiges underhållsförmåga}}{\text{Antal barn } \underline{\hspace{2cm}} \times \text{Föräldrarnas sammanlagda underhållsförmåga } \underline{\hspace{2cm}} + \underline{\hspace{2cm}}} =$$

2. Jämförelse

- Underhållsbidraget för varje barn uträknat enligt punkt 1

- Underhållsbidraget sammanlagt till samtliga barn

- Den bidragsskyldiges underhållsförmåga är tillräcklig för det sammanlagda underhållsbidraget

Ja

Nej

- Om den bidragsskyldiges underhållsförmåga inte är tillräcklig för det sammanlagda underhållsbidraget, blir underhållsbidraget för varje barn lika med underhållsförmågan dividerad med antalet barn, dvs.

 €/månad

3. Justering efter skälighetsbedömningen

4. Anteckning för eventuellt underhållsstöd

- Är orsaken till att underhållsbidraget är mindre än fullt underhållsstöd den att den bidragsskyldiges underhållsförmåga är bristfällig

Ja (den bidragsskyldiges underhållsförmåga är mindre eller lika stor som fullt underhållsstöd)

Nej

5. Underhållsbidragets storlek

Underhållsbidraget enligt punkt 1, 2 eller 3 minus umgängesavdragen =

_____ **€**månad.